

Ministerul Finanțelor

Nota

privind riscurile bugetar-fiscale

Chișinău, 2020

Cuprins

Introducere	3
1. Riscuri bugetar-fiscale explicite	6
1.1 Riscuri, asociate prognozelor macroeconomice	6
1.2 Riscuri, asociate estimărilor veniturilor bugetare	9
1.3 Riscuri, asociate estimărilor cheltuielilor bugetare.....	11
1.4 Riscuri, asociate managementului datoriei de stat.....	14
2. Riscuri bugetar-fiscale implicite.....	17
2.1 Riscuri, asociate bugetelor locale	17
2.2 Riscuri, asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat.....	22
2.3 Riscuri, asociate sectorului financiar	36
2.4 Garanțiile de stat emise și plățile ce ar putea fi efectuate de către Ministerul Finanțelor, în calitate de garant al Programului de stat „Prima Casă”.....	41
2.5 Riscuri, asociate parteneriatului public-privat (PPP).....	42
2.6 Alte riscuri	53

Introducere

Riscurile bugetar-fiscale reprezintă factorii care pot determina devierea rezultatelor bugetar-fiscale de la așteptări sau previziuni inițiale și care necesită o gestionare proactivă. Riscurile pentru buget pot apărea în rezultatul șocurilor macroeconomice, unor decizii ad-hoc referitoare la politica bugetar-fiscală și/sau din materializarea obligațiilor contingente. Datoriile contingente pot fi explicite, având o bază legală clară, cum ar fi garanțiile de stat pentru împrumuturi; sau implicite, care nu sunt bazate pe reglementări clare, dar pot surveni drept consecință a unor evenimente neprevăzute, care să necesite intervenția statului.

Scopul acestei Note este de a identifica riscurile potențiale pentru buget și de a estima probabilitatea riscului și a impactului acestuia în caz că se produce riscul. În afară de aceasta, sânt descrise și măsurile de atenuare a riscurilor, dacă acestea au avut loc, sau mecanismele care sunt prevăzute de cadrul normativ sau urmează a fi elaborate pentru a reduce riscurile bugetar-fiscale.

Boxa 1. Evaluarea impactului și probabilității riscului

Evaluarea impactului și probabilității riscului se bazează pe analiza estimărilor din Cadrul Bugetar pe Termen Mediu (CBTM) din ultimii 6 ani. Dimensiunea devierilor între estimarea indicatorilor și realizarea acestora, precum și frecvența acestor devieri reprezintă niște indicatori utilizați pentru estimarea impactului potențial și probabilitatea diferitor riscuri. Evaluările, deși nu sunt statistic reprezentative, reprezintă niște aproximări, reieșind din informația disponibilă (câte 4 estimări a unui indicator pentru fiecare an din cei 6 analizați vs realizarea acestui indicator).

Impactul riscului este:

Jos – dacă abaterea între estimări și date executate este mai mică de 1% din PIB

Mediu - dacă abaterea între estimări și date executate este între 1% - 3% din PIB

Ridicat - dacă abaterea între estimări și date executate este mai mare de 3% din PIB

Probabilitatea riscului este:

Joasă – dacă riscul se produce în mai puțin de 10% de cazuri

Medie - dacă riscul se produce între 10% și 30% de cazuri

Ridicată - dacă riscul se produce în mai mult de 30% de cazuri

Tabelele de mai jos prezintă tabloul riscurilor bugetar-fiscale aferente, cu o scurtă explicație a tipurilor acestora și o evaluare preliminară a importanței lor potențiale pentru Moldova (după caz).

Tabelul 1. Riscuri bugetar-fiscale explicite

Risc	Natura riscului	Impactul potențial	Probabilitatea
Șocuri macroeconomice	Evoluții macroeconomice neprevăzute, care modifică perspectivele de creștere economică și alterează poziția financiară	Ridicat	Ridicată
Estimarea veniturilor	Nerealizarea veniturilor planificate deteriorează soldul bugetar	Mediu	Ridicată
Cheltuieli neprevăzute	Obligațiile legale sau presiunile politice duc la ajustarea cheltuielilor și deteriorarea soldului bugetar	Mediu	Ridicată
Expunerea la datorie a sectorului public	Evoluțiile neprevăzute ale pieței, creșterea ratelor dobânzii sau ale cursului de schimb, duc la creșterea datoriei și a costurilor asociate deservirii acesteia	Mediu	Ridicată

În afară de riscurile explicite, bugetul poate fi expus și unor riscuri implicite care se prezintă mai jos.

Tabelul 2. Riscuri bugetar-fiscale implicite (inclusiv obligații contingente)*

Risc	Natura riscului	Impactul potențial
Insolvența întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat	Guvernul este obligat să salveze întreprinderile de stat și societățile pe acțiuni cu cota statului aflate în insolvență	Ridicat
Insolvența sectorul financiar	Guvernul este obligat să salveze băncile ce prezintă importanță sistemică, aflate în insolvență	Ridicat
Transferuri majorate către autoritățile locale	Transferurile către autoritățile locale trebuie majorate pentru a se asigura prestarea serviciilor	Redus
Plăți în cadrul parteneriatului public-privat (PPP)	Plățile aferente PPP-urilor sunt mai mari decât se anticipase și decât sumele prevăzute	Redus
Executarea garanțiilor acordate de stat (cu excepția sectorului financiar)	Guvernul este obligat să efectueze plăți în cadrul garanțiilor de stat acordate	Redus
Sume insuficiente prevăzute pentru situații neprevăzute	Hotărâri judecătorești, înțelegeri de soluționare a unor dispute, dezastre naturale, etc. generează costuri bugetare ce depășesc nivelul planificat	Mediu

**Notă. În cazul riscurilor implicite este dificil de a estima probabilitatea producerii riscului, deoarece datele disponibile în unele cazuri sunt foarte limitate și/sau nu permit acest lucru. Spre deosebire de riscurile explicite, evoluțiile din trecut nu oferă îndrumări relevante privind evoluțiile viitoare. De asemenea este greu de cuantificat numeric impactul potențial, acesta fiind doar estimat ca fiind unul ridicat, mediu sau redus. Estimarea impactului pentru riscurile implicite este bazată pe aceleași criterii ca și cele explicite: jos- mai mic de 1% în PIB, mediu – 1-3% din PIB și ridicat - mai înalt de 3% din PIB.*

Impact al Pandemiei COVID-19 – situația generală asupra economiei Republicii Moldova

Instaurarea la nivel global a stării de pandemie COVID-19 de către Organizația Mondială a Sănătății, extinderea rapidă a infecției și izolarea teritorială a țărilor din întreaga lume a produs nu doar un val de migrație a populației către țările de origine și importul virusului în aceste țări dar și tulburări de ordin economic, financiar și social. Spre deosebire de crizele anterioare, pandemia COVID-19 a afectat mult mai rapid și mai profund întreaga economie, atât cererea, cât și oferta agregată, drept urmare a sistării activității economice și a restricțiilor de circulație impuse de situația pandemică.

La 17 martie 2020, în rezultatul răspândirii COVID-19, a fost instituită starea de urgență la nivel național pentru o perioadă de 60 zile. Pandemia COVID-19 a provocat efecte negative atât asupra sectorului public cât și a celui privat. Realitățile generate de pandemia COVID-19 impun noi abordări de politică macroeconomică, pentru a face față provocărilor, dar și pentru a susține restructurarea economiei naționale și relansarea acesteia în perioada post-COVID-19. Totodată, șocurile interne și externe generate de răspândirea pandemiei COVID-19 vor exercita un impact major asupra economiei naționale atât în adresa cererii, cât și a ofertei.

Tendențele economice înregistrate de Republica Moldova în prima jumătate a anului 2020 reflecta deja impactul pandemiei COVID-19. Economia trece printr-un declin economic grav din cauza pandemiei și se estimează o scădere profundă a PIB-ului în anul curent. Criza pune presiune pe finanțele publice din cauza veniturilor bugetare mai mici decât s-au anticipat și a cheltuielilor în creștere pentru acoperirea costurilor măsurilor suplimentare în domeniile sănătății, protecției sociale, economic etc.

Proгноza actualizată a evoluției PIB pentru anul 2020 a luat în considerare efectele pandemiei COVID-19, precum și măsurile de sprijin pentru mediul de afaceri, piața muncii și consumatori, intervențiile în domeniul medical, dar și impactul secetei asupra sectorului agriculturii, care a determinat necesitatea de a revizui din nou prognoza macroeconomică, cu o estimare de -6,5% a PIB pentru anul 2020. Odată cu debutul rapid și accentuat provocat de impactul economic al pandemiei COVID-19 și al secetei hidrologice, nivelul de incertitudine ale prognozelor rămâne sporit. Prelungirea pandemiei COVID-19 în a doua jumătate a anului 2020 și 2021 ar adânci semnificativ recesiunea.

Scăderea consumului și activității economice vine și cu implicații bugetare profunde: scad veniturile bugetare, în special din impozitele indirecte care reprezintă cea mai importantă sursă de venituri la buget și cresc cheltuielile, în special cele destinate sectorului de ocrotire a sănătății, protecției sociale, în contextul creșterii ratei șomajului, precum și măsurile de suport pentru mediul de afaceri și pentru acordarea ajutorului agricultorilor care au înregistrat pierderi la recoltă în urma calamităților naturale.

1. Riscuri bugetar-fiscale explicite

1.1 Riscuri, asociate prognozelor macroeconomice

Tendențe și evoluții recente

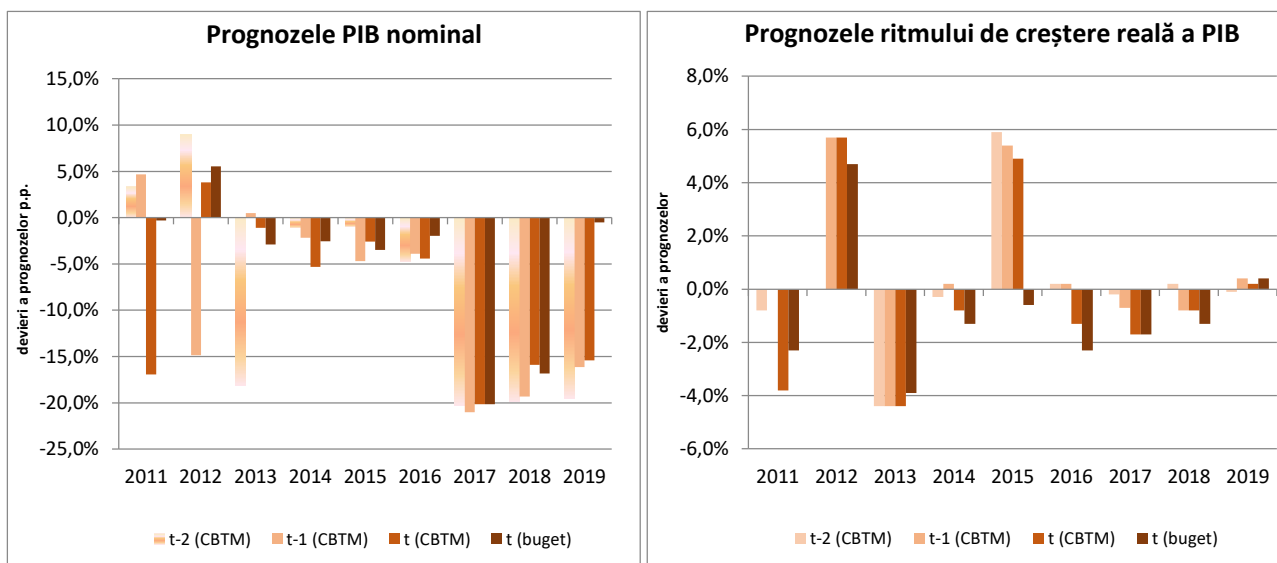
Principalul risc macroeconomic pentru estimările bugetare este asociat unei creșteri mai mici a PIB comparativ cu cea prognozată. Astfel, prognoza *inexactă sau fluctuantă* influențează mult poziția bugetar-fiscală estimată.

Din 36 de observații prezentate mai jos, abateri mai mari de 3% din PIB au avut loc în 25 cazuri, fapt ce indică **un grad înalt al riscului asociat estimărilor PIB** (ca impact și ca probabilitate).

Prognozele PIB, pentru ultimii 9 ani, demonstrează o tendință constantă de subestimare a PIB nominal. În ce privește rata reală de creștere a PIB, prognoza a fost supraestimată numai în anii 2012 și 2015. Este de menționat că pentru anul 2019 valorile prognozate sunt mai aproape de cele executate, ceea ce denotă că gradul de precizie este mai sporit.

De asemenea, este de menționat faptul, că estimările pentru anii 2017-2019¹, prezintă o discrepanță majoră în prognozarea PIB nominal, abaterile situându-se la un interval de 20% față de PIB, dat fiind faptul că, pentru acești trei ani, datele privind PIB realizat au fost prezentate în baza metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010.

Graficul 1. Devierea prognozelor PIB comparativ cu realizarea acestuia*

*Pentru fiecare an se prezintă devierea dintre prognozele efectuate în anii CBTM (3 ani: t-2, t-1, t), prognoza utilizată la aprobarea bugetului (t-buget) și valorile realizate de facto. Valorile pozitive înseamnă o supraestimare, iar cele negative – o subestimare.

Privit din perspectiva bugetului, subestimarea PIB are efecte directe asupra estimării veniturilor (în sensul subestimării acestora), a limitei soldului bugetar, permis de lege, fiind stabilit ca pondere în PIB, precum și asupra nivelului de îndatorare a țării (ca pondere în PIB). Ca urmare, pentru a spori nivelul de exactitate, este necesar de a ajusta valorile prognozate cu devierile sistematice, ceea ce s-a aplicat în prezentarea care urmează.

¹ Datele privind PIB pentru perioada 2011-2016 se prezintă în baza metodologiei vechi de calcul SCN-1993/SEC-1995, iar începând cu anul 2017 - în baza metodologiei noi de calcul SCN -2008/SEC-2010.

Proiecții macroeconomice pentru anul 2020 – Impact al pandemiei COVID-19

Deși magnitudinea șocurilor încă nu era clară, la sfârșitul lunii martie, MEI, în comun cu experții Fondului Monetar Internațional (FMI), a revizuit prognoza macroeconomică pentru anul 2020 de la o creștere a Produsului intern brut de 3,8% la un declin de circa -3%. Disponibilitatea datelor statistice care scoteau în evidență impactul pandemiei (datele privind producția industrială, comerțul interior de bunuri și servicii, remiterile, transportul de mărfuri și pasageri, comerțul exterior, indicatorii externi etc.) au impus necesitatea de a revizui în luna iunie prognoza evoluției Produsului intern brut până la -4,5% pentru anul 2020, la bază fiind ipoteza revenirii rapide a economiei pe un trend pozitiv până la finele anului 2020. Cu toate acestea, există și riscul menținerii valului pandemic care va avea un impact suplimentar asupra economiei, în absența unui tratament rapid al maladiei sau a unui vaccin.

Totuși, realitatea economică, care denotă o recuperare a economiei naționale mai lentă decât s-a anticipat, materializarea riscului legat de declanșarea unui al doilea val de pandemie, deocamdată pe plan extern, precum și rezultatele negative din sectorul agricol ca impact al condițiilor meteorologice nefavorabile, a determinat necesitatea de a revizui din nou prognoza macroeconomică, cu o estimare de -6,5% a PIB pentru anul 2020 și o recuperare de 4,7% în anul 2021. Totodată, menționăm că persistă în continuare riscuri și incertitudini majore cu privire la evoluția pandemiei, ceea ce poate afecta prognoza macroeconomică.

Produsul intern brut a însumat 88,3 mld lei în semestrul I al anului 2020 și a înregistrat o descreștere cu 7,2% față de aceeași perioadă a anului precedent. Performanța slabă a economiei din primul semestru poate fi atribuită atât tendinței de temperare a economiei din anul trecut, precum și efectelor negative ale pandemiei COVID-19. Cererea internă, determinată exclusiv de investițiile în construcții, a fost unica sursă de susținere a creșterii economice, în timp ce atât consumul privat, cât și comerțul exterior au scăzut.

Prognozele PIB pe termen mediu

Începând cu anul 2018 Biroul National de Statistica a început implementarea metodologiei de calcul a Sistemului Conturilor Naționale a Organizației Națiunilor Unite, versiunea 2008/Sistemul European de Conturi, versiunea 2010 (SCN, ONU-2008/SEC-2010), în special întru elaborarea celui mai important indicator macroeconomic Produsul Intern Brut. În rezultatul implementării acestei metodologii a fost revizuită în creștere valoarea nominală a PIB pentru anii 2010-2019. Prognoza Ministerului Economiei și Infrastructurii a fost ajustată pentru a acomoda aceste modificări în metodologie și a avea pe viitor un șir de date comparabile.

Prognoza PIB pe termen mediu, actualizată în luna octombrie curent, este efectuată în baza noii metodologii de calcul a PIB, menționată mai sus, și prevede o creștere anuală a PIB nominal (în medie) cu circa 9 la sută. Totodată, se prognozează o creștere medie reală a PIB pentru următorii 3 ani la circa 4 la sută, iar deflatorul PIB situându-se în jur de circa 5%. Ținând cont de concluziile deduse mai sus, privind tendința din trecut de subestimare a PIB, există probabilitatea înaltă că creșterea PIB nominal pe termen mediu va fi mai mare decât a fost prognozată. Această concluzie este valabilă în condițiile absenței unor șocuri externe majore asupra economiei moldovenești.

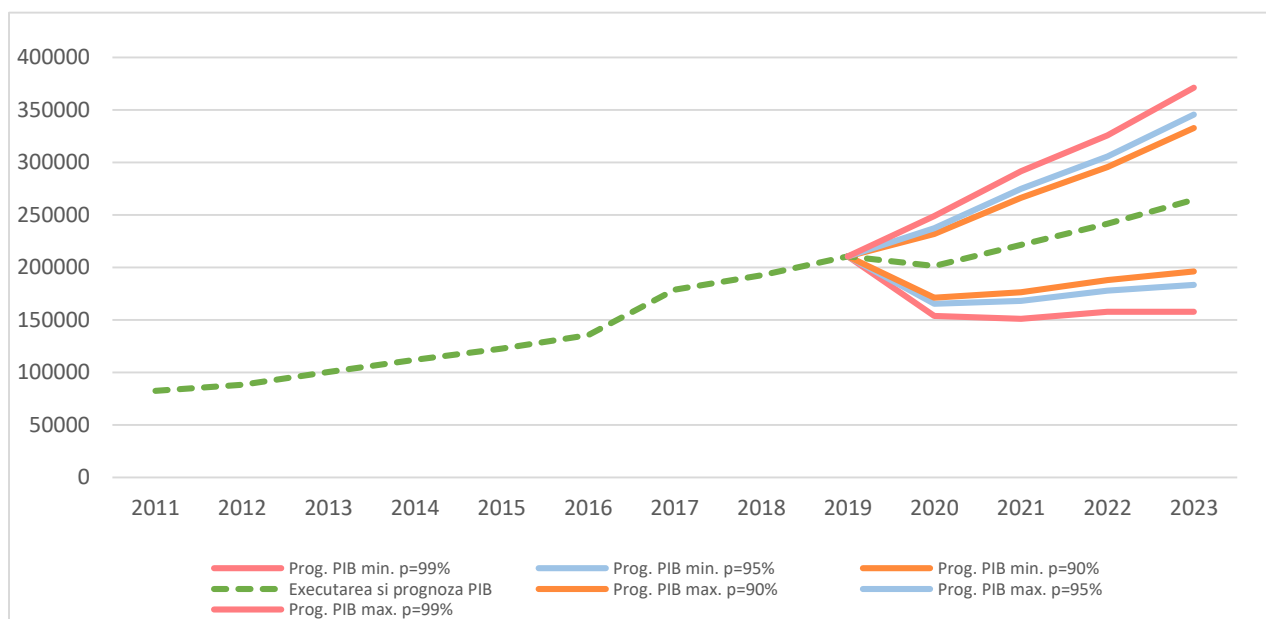
Previziunile macroeconomice conțin, de asemenea, multe incertitudini, deoarece acestea depind în mare măsură de ritmul pandemiei COVID-19 din lume și de măsurile de combatere

adoptate de țările afectate. În acest context, deși se preconizează o recuperare în 2021, nu există suficiente informații pentru a-l cuantifica în limitele de eroare acceptabile.

Pe termen mediu se prognozează o redresare treptată a economiei. Totodată, incertitudinile în creștere prezintă riscuri semnificative pentru această perspectivă. Blocarea activității economice și restricțiile de deplasare vor produce o deteriorare accentuată a economiei cu o scădere pronunțată a veniturilor bugetare.

Începând cu anul 2021, viteza și dimensiunea de recuperare vor depinde de rezultatul final din anul 2020. Se așteaptă că 2021 va fi anul de recuperare a pierderilor din anul 2020.

Graficul 2. Valorile efective și prognozate ale PIB

În prezentarea grafică valorile prognozate ale PIB nominal, pentru anii 2020-2023 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice, despre care s-a relatat mai sus. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2021 intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 176 477 și cea superioară de 266 323 mil. lei. Astfel, pot fi interpretate oricare dintre valorile obținute pentru perioadele vizate ținând cont de pragul de semnificație asumat, valoarea ajustată a tendinței și devierea standard a perspectivei pentru care se efectuează calculele.

Atenuarea riscurilor

Practica existentă pentru diminuarea riscurilor asociate estimărilor PIB în scopurile bugetare se realizează prin reestimarea periodică a prognozelor indicatorilor macroeconomici. Conform calendarului bugetar, aceasta are loc de cel puțin 2 ori pe an, iar în condițiile anului 2020 prognoza a fost actualizată de 3 ori.

Pe termen mediu și lung diminuarea riscurilor se va realiza prin îmbunătățirea și diversificarea metodelor de prognozare a indicatorilor macroeconomici, precum și compararea prognozelor cu cele produse de instituțiile specializate în elaborarea prognozelor economice.

Scenariul de bază presupune o recuperare a activității economice în semestrul I al anului 2021, dar riscurile sunt înclinare în jos, deoarece impactul crizei rămâne extrem de incert, iar recuperarea ar putea fi mai lentă decât se preconizează. O prelungire a măsurilor stricte de retenție și declanșarea unui focar de virus mai sever pe plan intern ar putea necesita măsuri de atenuare costisitoare și finanțare suplimentară.

Incertitudinea condițiilor climaterice rămâne a fi un factor de risc pentru toată perioada de prognoză. Evoluțiile depind și de alți factori, inclusiv de eficiența măsurilor adoptate și de perioada de timp necesară pentru echilibrarea proceselor în sănătate și de faptul cum va evolua strategia de redresare economică în lunile următoare și cât timp va dura recuperarea întreprinderilor din diverse sectoare. La fel de importante sunt evoluția situației economice din UE și restul lumii și progresele privind descoperirea și producerea în masă a unui vaccin contra COVID-19.

1.2 Riscuri, asociate estimărilor veniturilor bugetare

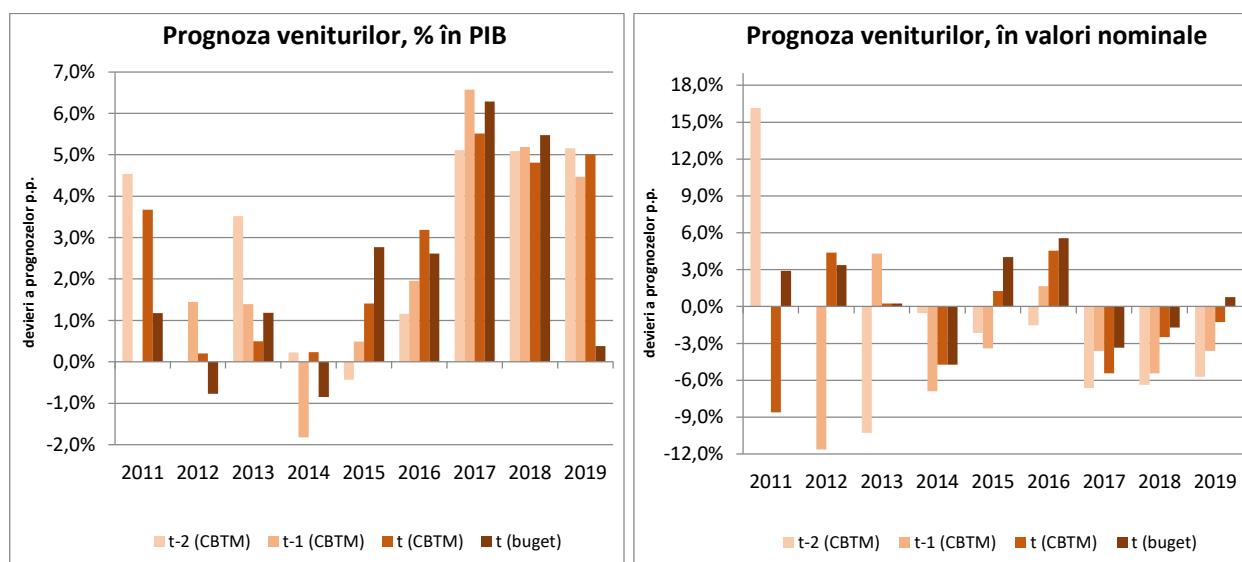
Tendențe și evoluții recente

Prognoza veniturilor reprezintă un alt factor important în determinarea poziției fiscale a unei țări. O supraestimare a veniturilor ar conduce la un deficit mai mare decât cel planificat. O subestimare a acestora ar limita deciziile de alocare a resurselor financiare și drept consecință ar influența indirect posibilitățile de dezvoltare economică și socială.

Prognoza veniturilor este influențată de prognozele indicatorilor macroeconomici, precum și de deciziile de politică în domeniul impozitelor și taxelor. Schimbările frecvente și semnificative în acest sens, contribuie la o volatilitate în estimarea veniturilor bugetare. Prognoza veniturilor fiscale depinde și de relația dintre fiecare tip de impozit (taxă) și baza acestuia.

Analiza prognozelor veniturilor agregate (ca % în PIB), efectuate pe parcursul ultimilor 9 ani, scoate în evidență o tendință spre supraestimare a acestora, cu toate că abaterea în mediu pe această perioadă constituie 2,0 p.p. Din cele 34 de observații prezentate mai jos, abateri mai mici decât 1% din PIB au avut loc în 9 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 10 cazuri, fapt ce indică **un grad scăzut al riscului asociat estimărilor veniturilor bugetare**. Abaterile prognozelor veniturilor (în sume nominale) de la executarea acestora, se încadrează, în ultimii 5 ani în limita de +/-7%.

Graficul 3. Devierea prognozelor veniturilor bugetare comparativ cu executarea acestora

Este de menționat faptul că, estimările veniturilor ca pondere în PIB din ultimii trei ani demonstrează o discrepanță majorată în PIB, dat fiind faptul că, pentru perioada 2017-2019 datele cu privire la PIB au fost prezentate în baza metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Totodată, fluctuațiile în estimarea veniturilor, mai ales în ultimii ani, a fost substanțial influențată de valorile preconizate ale intrărilor de granturi externe, care de fiecare dată au fost semnificativ supraestimate.

Este firesc faptul că prognozele deviază de la realizările veniturilor bugetare. Important este ca aceste devieri să fie cât mai mici posibile, iar bunele practici internaționale stabilesc și unele criterii pentru abaterile menționate. La acest capitol conform ultimelor 2 sondaje PEFA², Moldova s-a clasificat la cel mai înalt scor.

Proiecții ale veniturilor pentru anul 2020 – Impact al pandemiei COVID-19

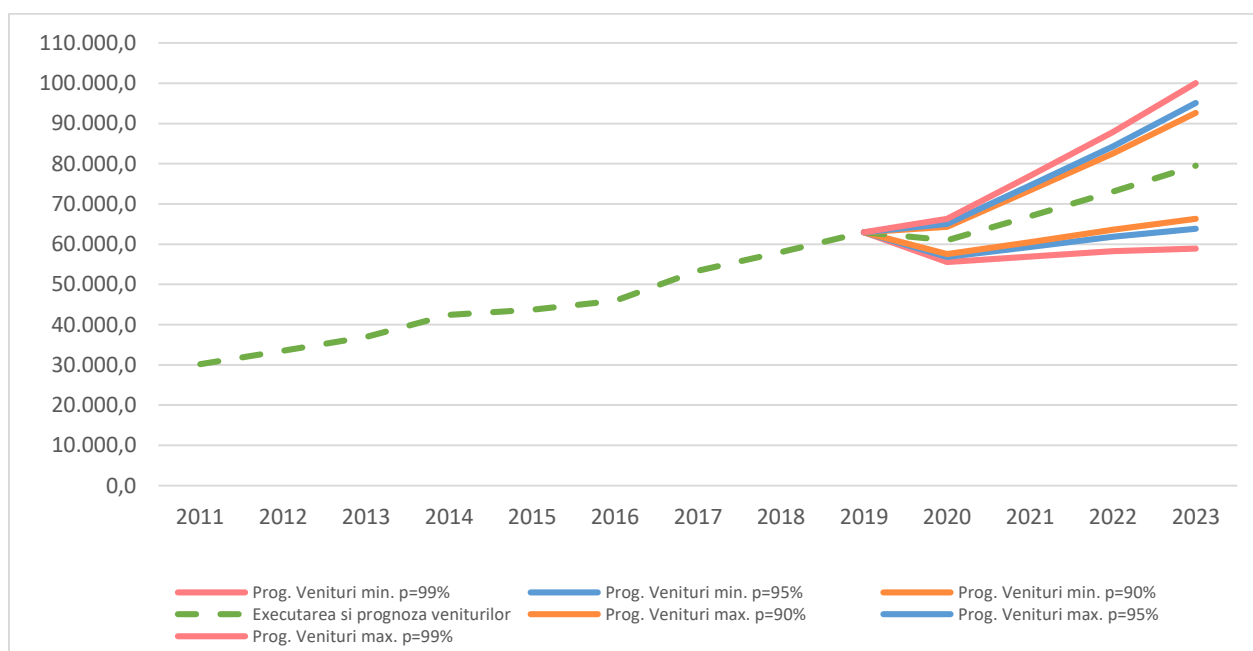
Criza provocată de pandemia COVID-19 a necesitat revizuirea semnificativă și de urgență a planurilor bugetar-fiscale pe termen scurt. Rectificările bugetare întreprinse în anul 2020 au fost determinate de pandemia COVID-19 și impactul acesteia asupra economiei prin reducerea estimărilor inițiale ale veniturilor bugetare, pe de o parte, iar pe de altă parte au contribuit la luarea unor măsuri de susținere a sistemului medical, de protecție socială a celor afectați și de sprijinire a agenților economici a căror activitate a avut de suferit.

Modificările veniturilor bugetare se datorează atât încetinerii activității economice din Moldova și din regiune, cât și măsurilor luate în această perioadă pentru a gestiona criza generată de COVID-19. Veniturile bugetului public național au fost estimate în diminuare cu circa 8,3 mld lei sau cu 12%, constituind 60,9 mld lei, comparativ cu 69,2 mld lei aprobate inițial.

Proгноza veniturilor bugetare pe termen mediu

În prezentarea grafică valorile prognozate ale veniturilor pentru anii 2020-2023 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2021, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 60 486 și cea superioară de 73 342 mil.lei.

Graficul 4. Valorile efective și prognozate ale Veniturilor

² PEFA – Evaluarea performanței finanțelor publice, 2008-2011, 2012-2014.

Proiecțiile bugetare pe anii 2021-2023 se bazează pe ipoteza recuperării treptate a veniturilor bugetare pe un trend ascendent. Pe termen mediu se estimează că veniturile bugetare vor crește în valori nominale de la 66 914,2 mil. lei în anul 2021 la 79 462,1 mil. lei în anul 2023 sau cu 18,8 la sută. Majorarea veniturilor va fi susținută de creșterea PIB, intensificarea comerțului exterior, precum și de măsurile luate pentru consolidarea administrării fiscale.

Începând cu anul 2021, agenții economici treptat își vor restabili activitatea investițională, fiind stimulați de dorința de a crește competitivitatea producției și productivitatea muncii, de oportunitățile oferite de Acordul de asociere, precum și de condițiile de creditare în general favorabile.

Atenuarea riscurilor

În caz că veniturile sunt supraestimate, practica obișnuită impune măsuri de administrare fiscală mai stricte pe cât este posibil și/sau recurgerea la reduceri de cheltuieli (blocare de cheltuieli) mecanism prevăzut de Legea nr. 181/2014 privind finanțele publice și responsabilități bugetar-fiscale.

În caz că veniturile sunt subestimate, se poate recurge la majorare de cheltuieli bugetare (cu păstrarea sau reducerea deficitului), sau o altă abordare ar fi promovarea unei politici contraciclice, ce ar însemna economisirea supra încasărilor pentru ca acestea să fie utilizate în bugetele ulterioare, fără a recurge la împrumuturi.

În contextul provocărilor curente, eficiența veniturilor publice va fi sporită, concentrându-se pe reducerea evaziunii fiscale. În același timp, se va urmări uniformizarea aplicării principiilor fiscale asupra obiectelor impozabile întru eliminarea discrepanțelor existente la plata impozitelor și a taxelor.

1.3 Riscuri, asociate estimărilor cheltuielilor bugetare

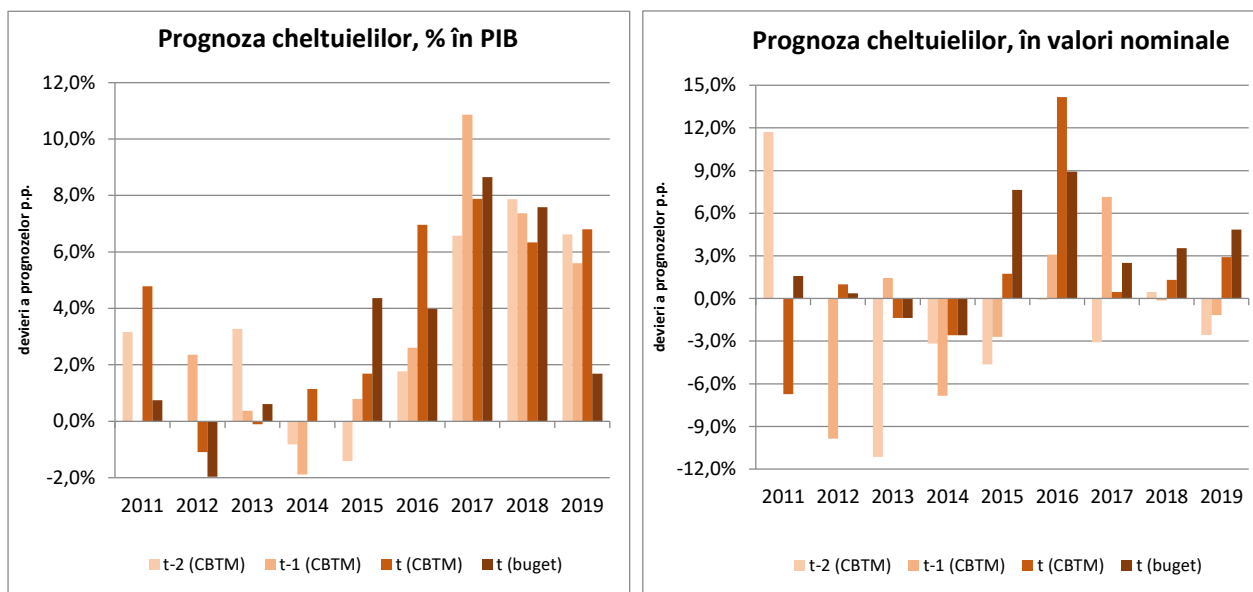
Tendențe și evoluții recente

Prognoza cheltuielilor bugetare se bazează pe estimarea cheltuielilor pentru menținerea obligațiilor deja asumate, politicilor sociale, salariale, investiționale în curs de realizare, precum și propuneri de politici noi, care sânt sau urmează a fi implementate.

Prognoza cheltuielilor este influențată de prognozele indicatorilor macroeconomici, prognoza veniturilor, nivelul de deficit, precum și de deciziile de politică în domeniul cheltuielilor (politici salariale, sociale, etc.). Schimbările frecvente și semnificative în acest sens, contribuie la o volatilitate în estimarea cheltuielilor bugetare.

Analiza prognozelor cheltuielilor agregate (ca % în PIB), efectuate pe parcursul ultimilor 9 ani, scoate în evidență o supraestimare a acestora. Din 34 de observații prezentate mai jos, abateri mai mici decât 1% din PIB au avut loc în 7 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 10 cazuri, fapt ce indică **un impact de grad mediu al riscului asociat estimărilor cheltuielilor bugetare.**

Graficul 5. Devierea prognozelor cheltuielilor bugetare comparativ cu executarea acestora*

*Datele pentru perioada 2017-2019 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Reforme majore cu impact semnificativ asupra cheltuielilor în perioada de referință nu au avut loc, iar raționalizarea cheltuielilor a fost dictată de evoluția cadrului de resurse. Cele mai mari supraestimări ale cheltuielilor bugetare au avut loc în anii 2015-2017, fiind bazate pe estimările cadrului de resurse, care nu s-a adevărat a fi realizat, în rezultatul crizei bancare, când s-au redus drastic veniturile proprii ale bugetului, precum și sursele externe de finanțare a deficitului în rezultatul suspendării finanțării din partea partenerilor de dezvoltare. În rezultat au fost reduse cheltuielile bugetare, fiind finanțate doar cele prioritare. Un alt factor ce a influențat supraestimările la parte de cheltuieli este valorificarea foarte lentă a resurselor proiectelor finanțate din surse externe, care preponderent reprezintă investiții capitale, iar planificarea și executarea acestora poate dura în timp.

Pentru anul 2019, arieratele bugetului de stat au constituit 0,7 mil. lei iar ale bugetelor locale – 24,0 mil. lei (0,1% din suma cheltuielilor), ceea ce reprezintă o pondere nesemnificativă în PIB. Impactul acestor arierate comportă un risc fiscal redus atât ca pondere în sumă totală cât și ca pondere în PIB.

Proiecții ale cheltuielilor pentru anul 2020 – Impact al pandemiei COVID-19

Finanțele publice sunt supuse unor presiuni semnificative din cauza scăderii veniturilor bugetare și a creșterii cheltuielilor în sănătate, asistență socială și pentru susținerea economiei. Revizuirea urgentă și semnificativă a indicatorilor bugetari pe termen scurt concomitent cu implementarea unui pachet de măsuri fiscale a fost un răspuns prompt la efectele pandemiei. Pentru a susține financiar aceste măsuri au fost adoptate trei modificări ale Legii bugetului de stat pentru anul 2020 nr.172/2019, care reflectă un cadru mai flexibil de măsuri bugetar-fiscale, inclusiv pentru a susține celelalte componente ale bugetului public național, cum ar fi bugetele locale, bugetul asigurărilor sociale de stat și fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală. Astfel, au fost prevăzute alocații bugetare pentru măsurile Guvernului în domeniile economic, al asistenței sociale, al sănătății și al educației.

Modificările cheltuielilor bugetare vizează în mare parte asigurarea finanțării sistemului de sănătate, achiziționarea echipamentelor de protecție, dar și asigurarea finanțării prestațiilor

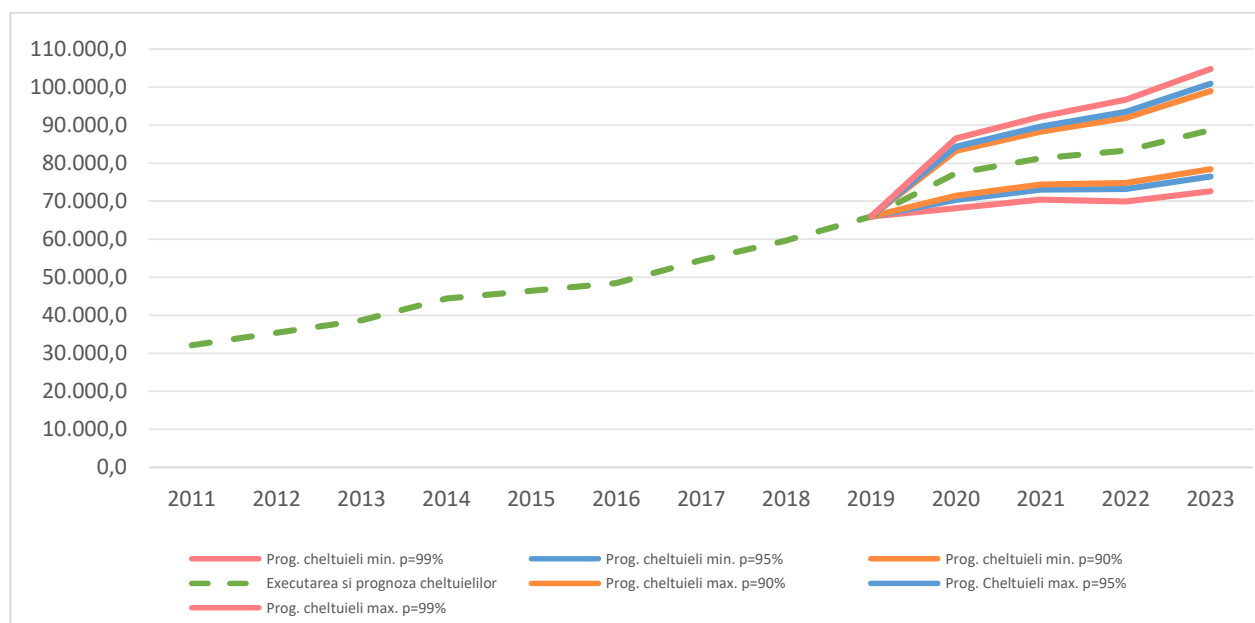
sociale instituite ca urmare a încetării totale sau parțiale a activității populației pe perioada stării de urgență.

Cheltuielile bugetului public național pentru anul 2020 au fost estimate în creștere cu 0,7 mld lei sau cu 0,9% și vor constitui 77,3 mld lei, comparativ cu 76,6 mld lei aprobate inițial. Cheltuielile bugetare au fost redistribuite și suplimentate cu circa 1,4 mld lei, în scopul atenuării impactului pandemiei COVID-19, în special pentru creșterea salariilor pentru lucrătorii din domeniul sănătății, sprijinirea agenților economici.

Proгноza cheltuielilor pe termen mediu

În prezentarea grafică valorile prognozate ale cheltuielilor pentru anii 2020-2023 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2021, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 74 342 și cea superioară de 88 269 mil.lei.

Graficul 6. Valorile efective și prognozate ale Cheltuielilor

Cheltuielile publice în perioada 2021-2023 își vor consolida progresele în asigurarea stabilității și sustenabilității bugetului, protejând în același timp alocările pentru cheltuieli sociale și investiționale. Cheltuielile publice până în anul 2023 vor fi în creștere față de anul 2020 cu 13,1 la sută.

Către anul 2023, pe lângă investiții în infrastructură, acestea vor fi direcționate pentru investiții în instituții de învățământ și sănătate, agricultură și dezvoltarea regională etc.

O provocare pe termen mediu continuă să rămână îmbunătățirea eficienței de cheltuire a resurselor bugetare. Pentru a furniza măsuri mai bine ținute și durabile de economisire, precum și cheltuieli de o calitate sporită este necesară continuarea procesului de analiză/raționalizare a cheltuielilor și instituționalizarea acestuia, pentru a consolida livrarea serviciilor publice și a identifica domenii potențiale pentru economii sau câștiguri la nivel de eficiență.

Atenuarea riscurilor

Legea privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală 181/2014, prevede un mecanism de corectare a cheltuielilor bugetare în caz că acestea sunt supraestimate (prevenirea

deficitului mai mare decât cel planificat, în rezultatul reducerii veniturilor). Acesta constă în blocarea prealabilă a cheltuielilor, pentru cel mult 2 luni, în perioada în care se recurge la reducerea cheltuielilor. În această perioadă sunt finanțate doar cheltuielile prioritare, care la fel sânt specificate în lege (deservirea datoriei de stat, salarii, pensii, indemnizații sociale, ș.a.). În cazul subestimării cheltuielilor acestea pot fi revizuite în sensul majorării, fără a admite depășirea deficitului.

Revizuirea politicilor existente ar rezulta într-o utilizare mai eficientă a cheltuielilor, și ar permite utilizarea resurselor limitate pentru implementarea politicilor de cheltuieli noi.

În perioada anilor 2021-2023, Guvernul își va consolida progresele în asigurarea stabilității și sustenabilității finanțelor publice, protejând, în același timp, alocările pentru cheltuielile sociale și investiționale. Durabilitatea pe termen lung a finanțelor publice va fi, de asemenea, susținută prin reforme în vederea consolidării cadrului de responsabilitate bugetar-fiscală și a transparenței bugetare. Prin revizuirea cheltuielilor, Guvernul va evalua majoritatea cheltuielilor publice prin prisma eficienței și va pune în aplicare măsurile strict convenite. Odată cu introducerea obligației legale, revizuirile cheltuielilor vor deveni parte a procesului bugetar.

1.4 Riscuri, asociate managementului datoriei de stat

Tendențe și evoluții recente

Riscurile aferente managementului datoriei de stat sunt abordate detaliat în cadrul Programului „Managementul datoriei de stat pe termen mediu” aprobat anual de către Guvern și publicat pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor. Astfel, scenariile de șoc identificate în acest document strategic evidențiază, printre altele, riscul valutar drept cel mai semnificativ risc ce ar putea crea, în caz de materializare, presiuni semnificative asupra bugetului de stat, având în vedere că datoria de stat externă denominată în valută străină deține ponderea majoritară în portofoliul datoriei de stat. De asemenea, riscul ratei de dobândă tinde să se evidențieze, din perspectiva înlocuirii după caz a finanțării externe cu valori mobiliare de stat (VMS) emise pe piața internă care sunt preponderent caracterizate de maturitate redusă și costuri mai înalte, fapt ce presupune refixarea frecventă a ratei de dobândă aferentă.

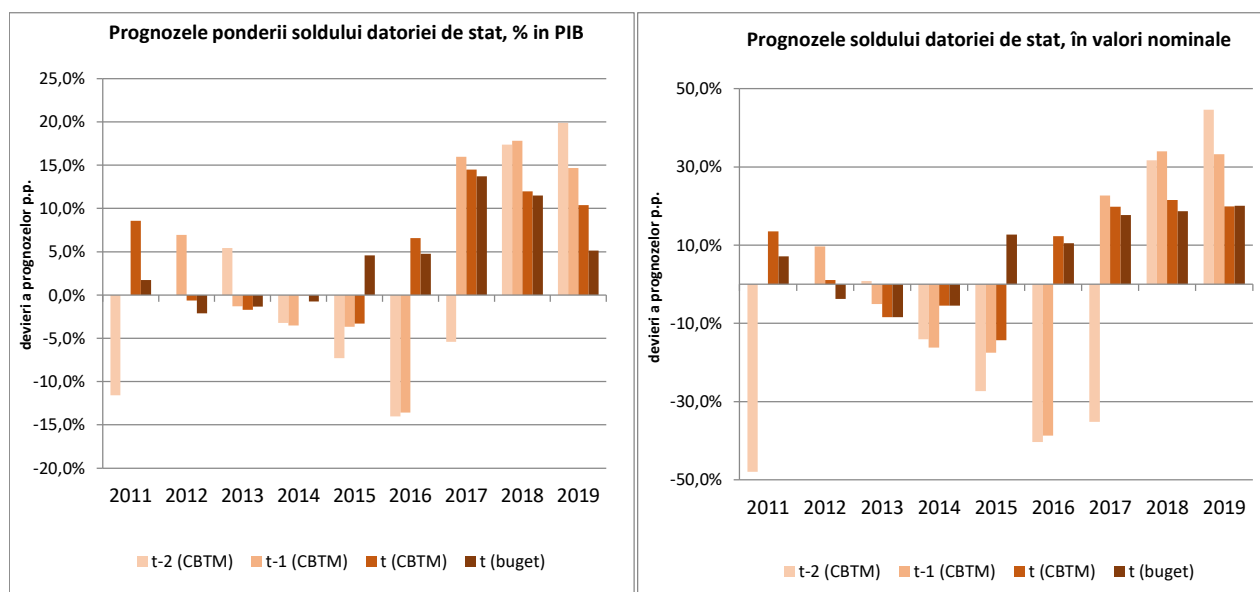
Analiza prognozelor soldului datoriei de stat (ca % în PIB), relevă faptul că în ultimii 3 ani a persistat tendința de supraestimare a acestora, atât în cadrul CBTM cât și în legea bugetului. Din 34 de observații prezentate mai jos, abateri mai mari de 3% din PIB au avut loc în 26 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 5 cazuri, fapt ce indică ***un grad ridicat al riscului asociat estimărilor datoriei de stat***. Abaterile prognozelor soldului datoriei de stat demonstrează tendința de subestimare pentru perioada 2011-2016, trendul inversându-se începând cu estimările efectuate în anul 2015.

Deprecierea monedei naționale pe parcursul anului 2015 reprezintă cauza principală a unei subestimări a soldului datoriei de stat (cu peste 10 p.p. în PIB) în toate estimările din CBTM, iar supraestimarea (cu 2,7 p.p. în PIB) a soldului în bugetul aprobat al aceluiași an se explică prin sistarea asistenței externe în acel an.

Cauzele indicate mai sus sunt valabile și pentru abaterile pentru anul 2016. Un alt factor al creșterii soldului datoriei în acel an a fost emisiunea în 2016 a obligațiunilor de stat în vederea executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat, acordate pe parcursul anilor 2014 și 2015 celor trei bănci aflate în proces de lichidare. Drept rezultat, datoria de stat internă s-a majorat cu circa 10,0 p.p. în PIB.

În anul 2017, din patru observații - trei au fost supraestimate, explicația fiind aprecierea monedei naționale, precum și supraestimările de intrări de împrumuturi pentru acest an.

Graficul 7. Devierea prognozelor soldului datoriei de stat comparativ cu executarea acestuia*

*Datele pentru perioada 2017-2019 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Pentru anul 2018, toate observațiile au fost supraestimate, motivul principal fiind renunțarea la completarea rezervei de lichidități de pe piața internă, precum și datorită intrărilor pe împrumuturile externe prognozate, care au fost executate în proporție de 33,0 la sută comparativ cu valoarea planificată în buget.

La fel și pentru anul 2019, toate observațiile au fost supraestimate, motivul principal fiind intrările pe împrumuturile externe prognozate ce au fost executate în proporție de 40,7 la sută comparativ cu valoarea planificată și finanțarea internă netă, care a constituit 4,3% din valoarea planificată.

Pe parcursul ultimilor 9 ani se observă preponderent o ușoară supraestimare (în medie cu 0,1% din PIB) a cheltuielilor planificate aferente serviciului datoriei de stat. Totodată, este de menționat că în anii 2011, 2016 și 2017 sumele planificate în legea bugetului pentru anul respectiv au fost foarte aproape de sumele executate de facto.

Proiecții ale soldului datoriei de stat pentru anul 2020 – Impact al pandemiei COVID-19

De la începutul anului datoria de stat administrată de Guvern s-a majorat cu 15,2% și a atins un nivel de 60,8 mld lei. Datoria de stat internă însumează 27,0 mld lei și a înregistrat o majorare de 14,9% față de situația de la sfârșitul anului 2019. Totodată, datoria de stat externă este la nivel de 2,0 mld dolari SUA (33,8 mld lei) și a crescut cu 18,4% (cu 15,4% – în lei). Criza pandemică a determinat accentuarea necesității de finanțare a bugetului. Astfel, în șapte luni ale anului curent au fost înregistrate intrări de surse externe de finanțare în sumă de 331,8 mil. dolari SUA, față de 149,1 mil. dolari SUA la sfârșitul anului precedent, precum și emisiuni nete din plasarea VMS pe piața internă în sumă de 3,5 mld lei, față de 0,4 mld lei la sfârșitul anului precedent.

Plafonul datoriei de stat estimat până la sfârșitul anului 2020, față de ipotezele expuse în bugetul aprobat are o schimbare negativă a indicatorului datoriei de stat în PIB pentru 2020. În condițiile în care se estimează o contracție a economiei de -6,5%, o depreciere a monedei naționale față de euro, principala valută în care este denominată datoria de stat și un deficit de circa 8% din PIB, nivelul estimate al ponderii datoriei de stat în PIB va atinge 36,6% din PIB la sfârșitul anului 2020.

Proгноза pe termen mediu

Pe perioada 2021-2023, se estimează că soldul datoriei de stat nu va depăși 40,5% din PIB, menținând aproximativ aceeași structură conform reședinței creditorilor (datorie internă vs datorie externă).

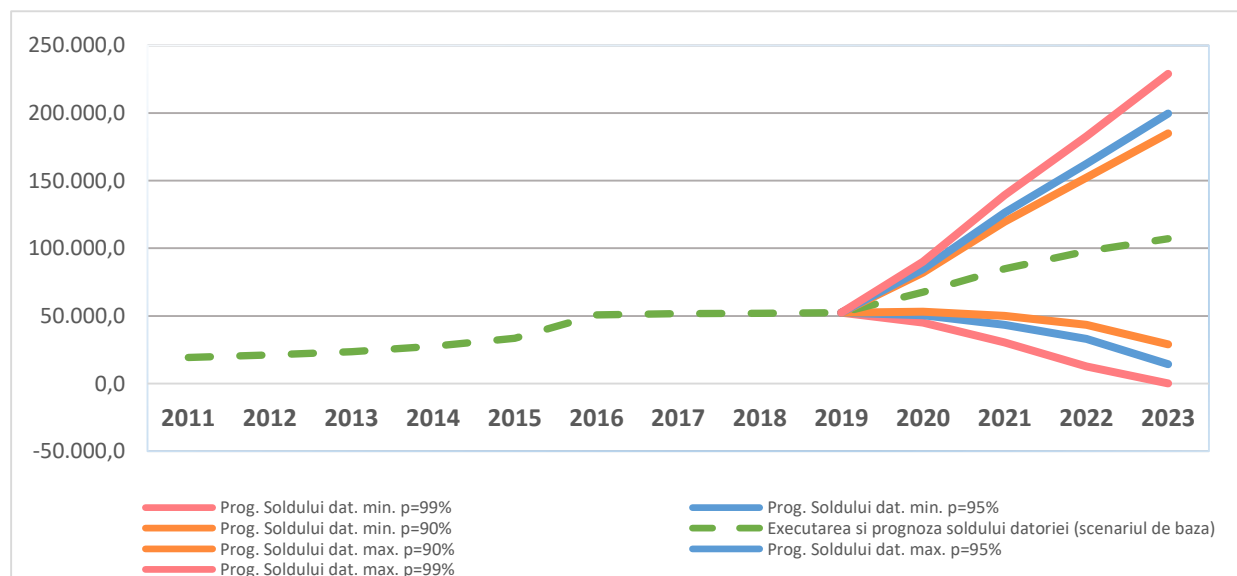
Tabelul 3. Evoluția ponderii în PIB³ a soldului datoriei de stat și a garanțiilor de stat

	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ⁴	2017	2018	2019 ⁵	2020	2021	2022	2023
Total Datorie de stat, inclusiv:	23,3	24,0	23,4	24,5	27,3	37,5	28,9	27,0	25,0	33,7	38,3	40,5	40,5
<i>Externă</i>	<i>16,3</i>	<i>17,0</i>	<i>16,8</i>	<i>18,2</i>	<i>21,4</i>	<i>21,6</i>	<i>16,3</i>	<i>15,0</i>	<i>14,0</i>	<i>19,4</i>	<i>21,9</i>	<i>23,4</i>	<i>23,3</i>
<i>Internă</i>	<i>7,1</i>	<i>7,0%</i>	<i>6,6</i>	<i>6,3</i>	<i>5,9%</i>	<i>15,9</i>	<i>12,6</i>	<i>12,0</i>	<i>11,0</i>	<i>14,4</i>	<i>16,4</i>	<i>17,1</i>	<i>17,1</i>
Garanții de stat	0,07	0,04	0,02	5,8	11,2	0,0	0,0	0,1	0,4	1,2	0,9	0,8	0,7

(% în PIB)

În prezentarea grafică valorile prognozate ale soldului datoriei de stat pentru anii 2021-2023 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2021, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 49 989,0 și cea superioară de 119 721 mil.lei.

Graficul 8. Valorile efective și prognozate ale Soldului datoriei de stat

³ Datele privind PIB pentru perioada 2011-2016 se prezintă în baza metodologiei SCN, ONU-1993/SEC-1995, iar începând cu anul 2017 - în baza metodologiei SCN ONU-2008/SEC-2010.

⁴ În vederea executării obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat acordate în anii 2014 și 2015, Ministerul Finanțelor în temeiul Legii nr.235 din 3 octombrie 2016, a emis și a transmis la 4 octombrie 2016 Băncii Naționale a Moldovei obligațiuni de stat în suma creditelor neachitate Băncii Naționale a Moldovei de către „Banca de Economii” S.A., BC „Banca Socială” S.A. și BC „Unibank” S.A. la data emiterii acestora.

⁵ Pentru anul 2019 sunt reflectate valorile executate, conform Legii bugetului de stat nr. 303/2018, iar pentru anul 2020 sunt prezentate datele scontate conform Legii bugetului de stat nr. 172/2019

Cheltuielile pentru serviciul datoriei de stat pe termen mediu vor atinge în mediu 1,0% din PIB fiind cu 0,2 p.p mai mare comparativ cu anul 2019. Serviciul datoriei de stat ca pondere în veniturile bugetului de stat va înregistra o tendință de majorare pe termen mediu, de aproximativ 0,6 p.p. comparativ cu anul 2019 și va constitui 4,7%.

Atenuarea riscurilor

Întru atenuarea riscului valutar și riscului ratei de dobândă aferente datoriei de stat, Ministerul Finanțelor monitorizează în permanență evoluția ratei oficiale de schimb a monedei naționale în raport cu valutele în care este denominată datoria de stat externă și evoluția ratelor dobânzii de referință aferente datoriei de stat (Euribor 6 luni, Rata de bază a BNM aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt). Astfel, în momentul estimării soldului datoriei de stat și a cheltuielilor de deservire a acesteia, se iau în calcul scenariile cele mai pesimiste, și anume-fluctuații semnificative ale indicatorilor sus-menționați. La fel, în scopul diminuării expunerii față de riscul ratei de dobândă și riscul valutar, se vor efectua în continuare operațiuni de restructurare a portofoliului datoriei de stat externe prin intermediul utilizării instrumentului de conversiune a ratei de dobândă și valutei aferente datoriei existente, ținând cont de condițiile și raportul cost-risc pe care acesta le implică.

De asemenea, în scopul consolidării și extinderii curbei de randamente pe piața internă a VMS și consolidării portofoliului de datorie, Ministerul Finanțelor va continua operațiunile de redeschidere a valorilor mobiliare de stat.

În scopul implementării prevederilor Programul "Managementul Datoriei de stat pe termen mediu (2020-2022)", Ministerul Finanțelor a elaborat Planul de gestionare a riscului operațional și de continuitate a activităților aferente managementului datoriei de stat pentru anul 2020. Documentul stabilește principalele măsuri de reacție la riscurile operaționale, urmărindu-se în același timp diminuarea probabilității de apariție ulterioară a acestora. Documentul respectiv va fi revizuit pentru perioada anului 2021, odată cu actualizarea activităților din Planul de acțiuni al subdiviziunii pentru anul 2021.

Totodată, pe parcursul anului 2020, în vederea gestionării riscului operațional a fost actualizat și aprobat noul Cod de etică și conduită pentru persoanele implicate în procesul gestionării și monitorizării datoriei sectorului public.

2. Riscuri bugetar-fiscale implicite

2.1 Riscuri, asociate bugetelor locale

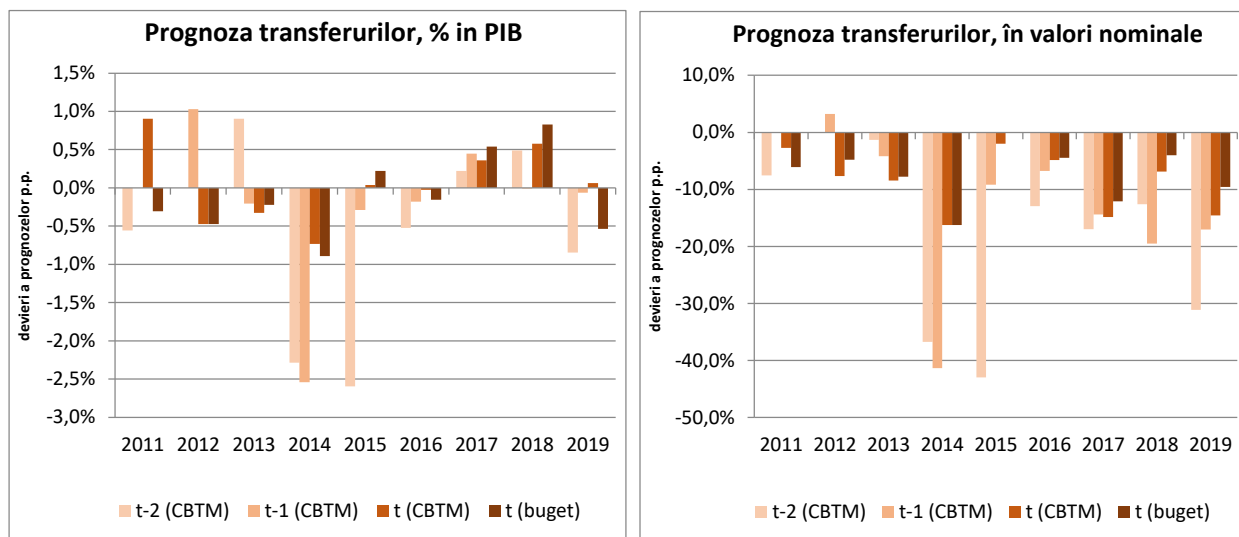
Riscurile asociate bugetelor APL sunt de diversă natură și pot fi atât implicite, cât și explicite, dar pentru a crea o imagine completă asupra situației în domeniul APL, acestea sunt prezentate într-un singur capitol. În prezenta Notă, riscurile asociate bugetelor locale sunt prezentate separat. Pe viitor se propune identificarea posibilelor corelări între aceste riscuri și o prezentare din perspectiva impactului potențial a diferitor riscuri.

*Privite în parte, fiecare domeniu care ar putea reprezenta un risc pentru bugetele locale, și implicit pentru bugetul de stat, **acestea nu reprezintă un impact semnificativ**. Însă multitudinea acestor domenii, ar putea crește riscul per ansamblu pentru bugetele locale. Anume din aceste considerente, un management prudent al fiecărui sector, și implementarea măsurilor de atenuare a riscurilor ar reduce la minimum impactul acestor riscuri.*

2.1.1. Prognoza transferurilor către APL

În perioada 2011-2019 ritmul mediu anual de creștere a volumului veniturilor totale ale bugetelor locale constituie 10,4%, pe când ritmul mediu de creștere a volumului transferurilor de la bugetul de stat constituie 15,7%. Drept rezultat, are loc o redimensionare a structurii părții de venituri a bugetelor locale prin creșterea ponderii transferurilor cu 19,1 p.p. (de la 54,6% în 2011 la 73,7% în 2019) în detrimentul veniturilor autonome (venituri proprii și venituri partajate). Disparitatea în cauză este și mai mare în anii 2017-2019, urmare a majorării volumului transferurilor de la bugetul de stat destinate infrastructurii drumurilor publice locale.

Graficul 9. Devierea prognozelor transferurilor către APL comparativ cu executarea acestora*

*Datele pentru perioada 2017-2019 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Transferurile de la bugetul de stat către bugetele autorităților publice locale reprezintă 73,7% din veniturile acestor bugete. În acest sens o supraestimare/subestimare a acestora reprezintă un risc semnificativ atât pentru bugetul de stat, cât și pentru bugetele locale.

Analiza prognozelor transferurilor către bugetele locale ca % în PIB, efectuate pe perioada 2011-2019, scoate în evidență o supraestimare a transferurilor către APL în perioada 2017-2018 cu o abatere de 0,8%, iar pentru anul 2019 se atestă o subestimare cu o abatere de 0,8%, iar în valori nominale denotă o tendință clară de subestimare a acestora. Abateri mai mici de 1% în PIB se atestă în 30 din 34 de observații, ce denotă **un impact scăzut al riscului** (sub/supraestimarea volumului de transferuri), **și o probabilitate de subestimarea transferurilor**. Cele mai semnificative subestimări au avut loc pentru anii 2014 și 2015 și se datorează reformării din anul 2014 a sistemului de relații interbugetare, cu revizuirea veniturilor partajate între bugetul de stat și bugetele locale și preluării finanțării de către bugetul de stat a învățământului preșcolar, primar, secundar general, special și complementar și a unor competențe delegate (asistența socială, paza depozitelor cu pesticide etc.).

Totodată, ținând cont de necesitățile crescânde ale APL, inclusiv urmare a reformei salariale, prin Legea nr.178 din 19.12.2019, au fost adoptate de către Parlament modificări la Legea nr.397/2003 privind finanțele publice locale și cu punere în aplicare de la 01.01.2020, care vizează:

- reconfigurarea cotelor de defalcare de la IVPF, cu accent pe bugetele locale de nivelul întâi;

- stabilirea unei cote-părți de 10% din impozitul pe venitul obținut din activitatea de întreprinzător pentru suplimentarea Fondului de susținere financiară a UAT.

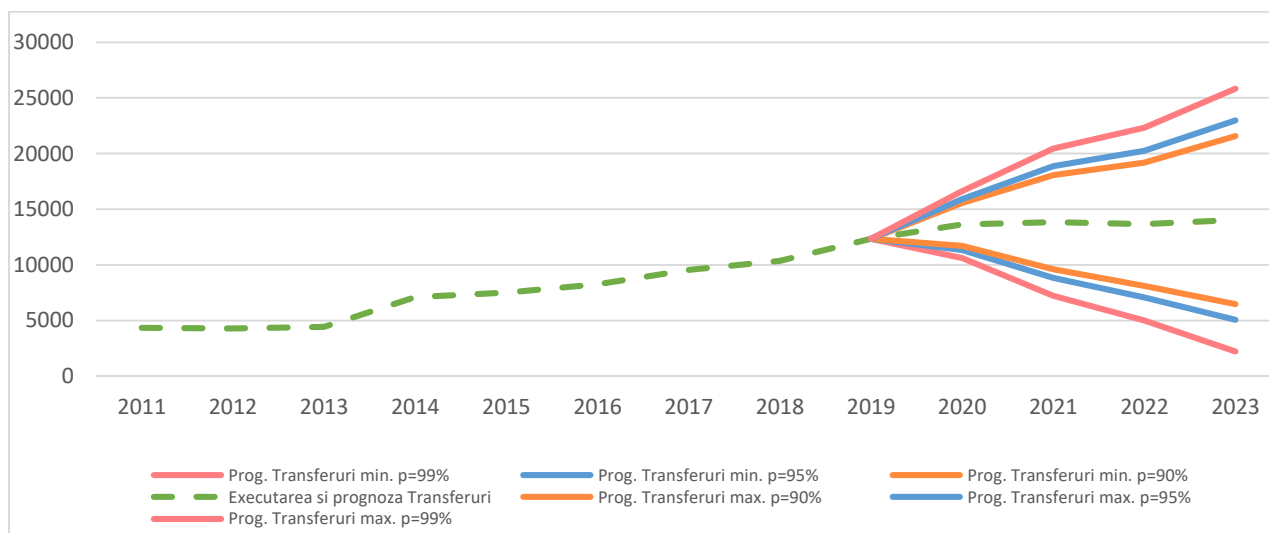
Proiecții ale transferurilor pentru anul 2020 – Impact al pandemiei COVID-19

Pe parcursul anului 2020 prin Legea nr.61/2020 și Legea nr.173/2020 privind modificarea Legii bugetului de stat pentru anul 2020 nr. 172/2019, a fost majorată suma transferurilor de la bugetul de stat pentru bugetele locale sub formă de alte transferuri cu destinație generală în mărime de 198,1 mil. lei pentru acoperirea parțială a veniturilor ratate, urmare a impactului pandemiei COVID-19 asupra bugetelor locale.

În afară de aceasta, în scopul acoperirii parțiale a cheltuielilor pentru implementarea prevederilor Legii nr.270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, pe parcursul anului sunt repartizate mijloace bugetelor locale, prin horărări ale Guvernului.

Proгноza transferurilor pe termen mediu

Graficul 10. Valorile efective și prognozate ale Transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale

În prezentarea grafică valorile prognozate ale transferurilor către bugetele locale pentru anii 2020-2023 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2021, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 9 616 și cea superioară de 18 076 mil.lei.

Totodată, formula existentă de calcul a transferurilor (cu destinație generală și specială pentru învățământ, asistență socială și infrastructura drumurilor) către bugetele locale a contribuit la o prognoza mai bună a transferurilor per total. O supra/subestimare a transferurilor poate avea loc în cazul unor schimbări în sistemul de relații interbugetare, iar impactul estimat ar unor posibile schimbări, similare celor care au avut loc în trecut, este unul sub 2,5% din PIB, abateri fiind înregistrate în anii 2014 și 2015. Pentru anul 2020, s-a pus accent pe o altă prioritate și anume reformarea sistemului de relații interbugetare, cu revizuirea veniturilor partajate între bugetul de stat și bugetele locale, ceea ce ar putea avea un impact și asupra estimărilor actuale ale transferurilor către APL.

Atenuarea riscurilor

Ținând cont că, suplimentarea bugetelor locale nu acoperă integral costurile APL generate de implementarea Legii privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar aferent domeniilor proprii de activitate, la moment acoperirea integrală a acestor cheltuieli se pune pe seama bugetului de stat. Însă, o reformă a relațiilor interbugetare cu revizuirea sistemului actual de transferuri și competențe ale APL, ar permite soluționarea pe termen mediu a insuficienței de mijloace financiare în aceste scopuri.

2.1.2. Arierate la cheltuieli

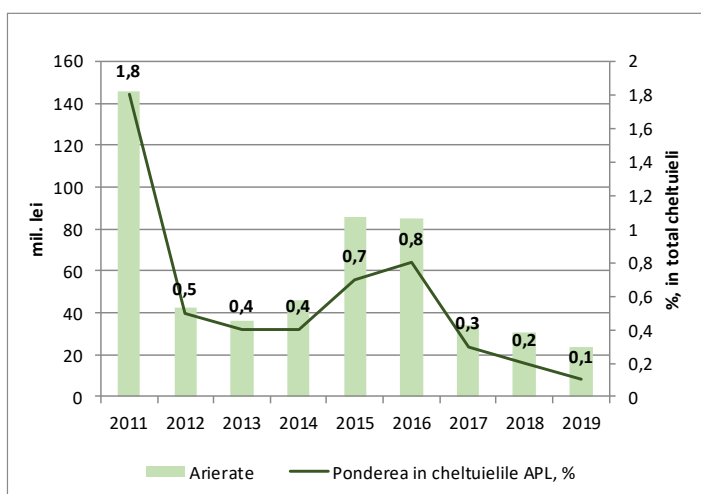
Situația curentă

Pe parcursul anilor 2011-2019, arieratele bugetelor locale au înregistrat o dinamică neuniformă. Deși acestea au fost nesemnificative (0,1-1,8% din volumul cheltuielilor), a fost manifestată o tendință de existență permanentă a acestora.

Ținând cont că, autoritățile publice locale sunt independente și bugetele lor se execută în condiții de autonomie financiară, Ministerul Finanțelor nu poate interveni asupra impunerii achitării arieratelor formate. Decizia de efectuare a cheltuielilor, inclusiv de achitare ale arieratelor, aparține exclusiv autorităților publice locale.

Existența arieratelor denotă o acumulare de cheltuieli efectuate dar nefinanțate, care ar putea pune o povară asupra executării unor bugete locale în următorii ani. Impactul acestor

Graficul 11. Evoluția arieratelor la cheltuieli ale APL

arierate asupra bugetelor locale comportă **un risc fiscal redus** ca pondere în suma totală a cheltuielilor și ca pondere în PIB, însă existența permanentă a arieratelor impune întreprinderea unor măsuri în sensul neadmiterii lor.

Măsuri de atenuare a riscurilor

În scopul reducerii și neadmiterii pe viitor a arieratelor:

- conform prevederilor articolului 67 al Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/ 2014, sunt stabilite reglementări de achitare a arieratelor în mod prioritar.

- a fost modificat Ordinul nr. 121 din 14.09.2016 cu privire la modul de determinare și raportare a creanțelor cu termen expirat și a datoriilor cu termen de achitare expirat (arierate). Aceste modificări se referă la introducerea unui formular privind vechimea arieratelor, precum și a cauzelor formării acestora care este automatizat în sistemul informațional de management financiar (SIMF), ce permite o monitorizare și o analiză mai detaliată a arieratelor, și întreprinderea măsurilor de reducere a acestora.

Principalele cauze de formare a arieratelor sunt: neîncasarea integrală a veniturilor colectate/propriei planificate, repartizarea incorectă a limitelor de alocații la planificarea bugetului, nefinanțarea lucrărilor de reparații și investiții capitale de către Fondul de eficiență energetică și Fondul ecologic.

2.1.3. Recreditarea și garanțiile acordate de la bugetul de stat APL

Situația curentă

Începând cu anul 2004 și până în prezent au fost implementate diverse proiecte investiționale în teritoriu în domeniul energetic, construcția locuințelor sociale și dezvoltarea serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare, finanțate din surse externe prin operațiunea de recreditare de stat. Astfel, 27 de autorități publice locale (APL) au beneficiat de împrumuturi recreditate în cadrul proiectelor investiționale. Soldul datoriilor APL la situația din 30.09.2020 constituia 673,2 mil. lei (0,3% din PIB), inclusiv datoria cu termen de achitare expirat constituie 1,8 mil. lei sau 0,3% din volumul total al soldului datoriei.

Tabelul 4. Soldul garanțiilor emise de APL, inclusiv datoria cu termen de achitare expirat a beneficiarilor și APL pe împrumuturile contractate în cadrul proiectelor investiționale (mil. lei)

	31.12.2018			31.12.2019			30.09.2020		
	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF	Soldul datoriilor beneficiarilor	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF	Datoria expirată a beneficiarilor	Soldul datoriilor beneficiarilor
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile recreditate	260,1	6,0	0,0	252,2	2,3	4,4	242,5	1,2	1,8
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile interne	7,1	5,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile externe	240,5	0,0	0,0	336,6	0,0	0,0	552,3	0,0	0,0
TOTAL	507,7	11,6	0,0	588,8	2,3	4,4	794,8	1,2	1,8

Soldul garanțiilor emise pe împrumuturile recreditate, interne și externe de către APL la situația din 30.09.2020 constituie suma de 794,8 mil. lei (0,4% din PIB), majorându-se față de sfârșitul anului 2019 cu 206,0 mil. lei ce constituie o creștere de cca 35,0%. De asemenea se atestă că datoriile expirate ale beneficiarilor au o evoluție descendentă fiind condiționată de restructurarea datoriilor beneficiarilor recreditați, precum și fluctuațiile cursului valutar.

Riscurile bugetar-fiscale identificate aferente recreditării APL și acordării garanțiilor de către acestea sunt:

- riscul de schimb valutar;
- estimări nerealiste a veniturilor la adoptarea deciziei de angajare a împrumutului;
- supra-îndatorarea bugetelor locale;
- insolvența Regiilor Apă-Canal, beneficiari de împrumuturi recreditate, garantate de APL.

Măsuri de atenuare a riscurilor

- revizuirea cadrului normativ regulator privind angajarea și deservirea împrumuturilor de către APL, cu accent pe sustenabilitatea bugetelor locale, îmbunătățirea disciplinei și transparenței fiscale.

- analiza riguroasă ex-ante de către Ministerul Finanțelor și evaluarea ex-post angajării împrumuturilor de către APL.

2.1.4. Riscurile asociate întreprinderilor municipale

Situația curentă

Pe parcursul anilor 2004-2013 în cadrul implementării proiectelor investiționale în domeniul dezvoltării serviciilor de aprovizionare cu apă și de canalizare, 8 Regii Apă-Canal (întreprinderi municipale și/sau societăți comerciale cu capital integral sau majoritar municipal) au beneficiat de finanțare prin operațiunea de recreditare de stat din surse externe la condiții financiare avantajoase. Suma împrumuturilor recreditate în acest scop constituie cca 19,0 mil. dolari SUA.

În pofida acestui fapt, Regiile Apă-Canal întâmpină greutăți la rambursarea împrumuturilor contractate și solicită restructurarea acestora. Motivele principale invocate fiind, neajustarea la timp a tarifului pentru serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare, pierderi de apă în rețea, deprecierea monedei naționale în anii 2014-2015 etc. Astfel, la situația din 30.09.2020 soldul datoriilor întreprinderilor municipale pe împrumuturile recreditate constituie circa 242,5 mil. lei (0,1% din PIB), inclusiv datoriile cu termen de achitare expirat – 1,2 mil. lei sau 0,5% din volumul total al soldului. În vederea gestionării riscului respectiv, datoriile au fost restructurate prin semnarea acordurilor adiționale la Contractele de recreditare. Măsura respectiva va oferi posibilitatea beneficiarilor de a redistribui plăți anuale reieșind din posibilitățile bugetului local și de a onora datoria față de buget.

Situațiile descrise mai sus reprezintă **riscuri bugetar-fiscale directe pentru bugetul de stat**, deoarece aceste împrumuturi de stat externe au fost contractate de către Republica Moldova și sunt rambursate din bugetul de stat, indiferent de onorarea obligațiunilor financiare angajate de către beneficiarii recreditați prin operațiunea de recreditare.

Măsurile de atenuare a riscurilor descrise impun implicarea autorităților publice locale în redresarea situației economico-financiare a operatorilor apă-canal, revizuirea tarifelor pentru serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare.

2.2 Riscuri, asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat

Prezentare generală și evoluții recente

Pentru a evalua riscurile bugetar-fiscale asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat (în continuare – societăți pe acțiuni), au fost supuse analizei rezultatele financiare, obținute în anul 2019 a:

- 141 întreprinderi de stat (Î.S.);
- 18 societăți comerciale (S.C.) cu capital majoritar de stat (50%+1 acțiune);
- 16 societăți comerciale (S.C.) cu capital integral de stat (100% cota statului).

În rezultatul activității economice în anul 2019, întreprinderile de stat au înregistrat, în ansamblu, profit net în mărime de 104,2 mil. lei, sau cu 113,5 mil. lei mai mult comparativ cu situația anului 2018, în timp ce societățile comerciale au înregistrat 276,4 mil. lei profit net, sau cu 155,5 mil. lei mai puțin comparativ cu anul 2018. Achitățile impozitelor și taxelor de către entitățile cu capital de stat în total venituri ale bugetului public național din impozite și taxe constituie circa 5,4 la sută.

Principalii indicatori agregați ai entităților analizate se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul 5. Informația consolidată a principalilor indicatori financiari ai întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, conform situațiilor financiare

(mil. lei)

Total	Întreprinderi de stat			Societăți comerciale			TOTAL
	01.01.2019	31.12.2019	abaterea	01.01.2019	31.12.2019	abaterea	la 31.12.2019
1	2	3	4=3-2	5	6	7=6-5	8=3+6
Active	22 914,6	23 736,1	+821,5 ⁶	18 080,4	19 501,8	+1 421,4 ⁷	43 237,9
Capital propriu	16 006,0	15 839,3	-166,7	10 848,4	12 494,3	+1 645,9 ⁸	28 333,6
Capital social	5 276,6	5 352,6	+76,0	3 165,8	3 456,9	+291,1 ⁹	8 809,5
Creanțe (pe termen lung și curente)	2 797,9	2 920,7	+122,8	3 574,3	3 768,6	+194,2	6 689,3
Datorii (pe termen lung și curente), din care:	6 908,6	7 896,8 ¹⁰	+988,2 ¹¹	7 232,0	7 007,4 ¹²	-224,6	14 904,2
<i>credite bancare și împrumuturi pe termen lung/scurt și datorii pe termen lung privind leasingul financiar</i>	4 580,9	5 712,5	+1 131,6	5 002,9	4 665,0	-337,9	10 377,5
Venituri din vânzări (2018/ 2019)	3 925,6	4 042,3	+116,7	14 363,3	14 992,2	+628,9	19 034,5
Costul vânzărilor (2018/ 2019)	3 087,1	3 104,2	+17,1	12 970,5	13 574,2	+603,7	16 678,4
Cheltuieli, alte decât costul vânzărilor (2018/ 2019)	1 186,8	1 112,0	-74,8	1 161,7	1 308,5	+146,8	2 420,5
Rezultat total: profit net (pierderi nete) (2018/ 2019), din care:	-9,3	104,2	+113,5	431,9	276,4	-155,5	380,6
<i>Cu profit</i>	146,7	190,1	+43,4	451,3	418,7	-32,6	608,8
<i>Cu pierderi</i>	(156,0)	(85,9)	-(+70,1)	(19,4)	(142,3)	+(-122,9)	(228,2)
Achitățile impozitelor și taxelor în BPN (2018/2019)	1 137,6	1 073,9	-63,7	1 107,6	1 082,8	-24,8	2 156,7
Datorii față de BPN	111,8	51,4	-60,4	6,8	0,5	-6,3	51,9
Dividende/defalcări încasate la bugetul de stat din profitul net obținut în 2019 (la situația din 10.11.2020)		86,3 (100,3% executare față de planul rectificat)		104,0 (100% executare față de planul rectificat)			190,3

⁶ Majorarea activelor a fost influențată în mare parte de majorarea activelor Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” (Î.S. „ASD”) cu 836,2 mil. lei, din care 691,9 mil. lei (82,7%) reprezintă majorarea imobilizărilor corporale în curs de execuție comparativ cu 01.01.2019 (drumuri primite în gestiune pentru reconstrucție/ construcție).

⁷ Majorarea activelor societăților comerciale monitorizate a fost influențată în mare parte de majorarea activelor S.A. „Red-Nord” cu 1 378,3 mil. lei, din care 1 146,8 mil. lei (83,2%) reprezintă majorarea valorii mijloacelor fixe comparativ cu 01.01.2018 (ca rezultat al evaluării ulterioare în baza modelului de reevaluări și ca rezultat al inventațiilor efectuate) și reflectarea în bilanț S.A. „Red-Nord” la situația din 31.12.2019 a valorii creanțelor pe termen lung de 93,4 mil. lei.

⁸ Majorarea valorii capitalului propriu a societăților comerciale monitorizate se datorează în special creșterii valorii altor elemente de capital propriu a S.A. „Red-Nord” cu 1 118,0 mil. lei, în anul 2019 comparativ cu anul 2018, ca rezultat al evaluării ulterioare a mijloacelor fixe în baza modelului de reevaluări.

⁹ Majorarea valorii capitalului social per total societăți comerciale monitorizate se datorează în special majorării capitalului social în anul 2019 la S.R.L. „Arena Națională” cu 202,0 mil. lei și S.A. „Moldtelecom” cu 30,9 mil. lei. Totodată, valoarea de 58,1 mil. lei reprezintă majorarea capitalului social al S.A. „Circul din Chișinău”, majorare ce nu poate fi apreciată obiectiv, întrucât datele aferente capitalului social din situațiile financiare ale societății pe acțiuni la situația din 01.01.2019 diferă de baza de date a Registrului patromoniului public.

¹⁰ Din totalul datoriilor întreprinderilor de stat, 70,9% revin datoriilor pe termen lung, din care 88,7% sunt alte datorii pe termen lung, în componența cărora se include de asemenea valoarea terenurilor primite în gestiune economică și care nu generează careva costuri pentru entități. Totodată, 3 908,2 mil. lei sau 69,8% (din totalul datoriilor pe termen lung în mărime de 5 600,6 mil. lei) reprezintă datorii pe termen lung înregistrate de Î.S. „ASD”, care se referă la finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung în cadrul activității Proiectului de Susținere al Programului în Sectorul Drumurilor și Proiectului Îmbunătățirii Drumurilor Locale, finanțate din sursele BERD, BEI, CE și BM.

¹¹ Majorarea datoriilor totale a fost influențată în mare parte de majorarea datoriilor totale ale Î.S. „ASD” cu 1 028,7 mil. lei (din care 1 026,4 mil. lei (99,8%) reprezintă majorarea finanțărilor și încasărilor cu destinație specială pe termen lung în cadrul Proiectului de Susținere al Programului în Sectorul Drumurilor și Proiectului Îmbunătățirii Drumurilor Locale).

¹² Din totalul datoriilor societăților comerciale, 60,6% revin datoriilor pe termen lung, din care 72,5% sunt alte datorii pe termen lung, în componența cărora se include de asemenea valoarea terenurilor primite în gestiune economică și care nu generează careva costuri pentru entități. Totodată, 3 345,2 mil. lei sau 78,8% (din totalul datoriilor pe termen lung în mărime de 4 245,7 mil. lei) reprezintă datoriile pe termen lung înregistrate de S.A. „Termoelectrica”, care includ datoriile istorice față de S.A. „Moldovagaz” în mărime de 2 481,9 mil. lei sau 74,2% din totalul datoriilor pe termen lung ale societății comerciale și împrumutul destinat realizării proiectului de Îmbunătățire a Eficienței Sistemului de Alimentare Centralizată cu Energie Termică (SACET) în mărime de 639,5 mil. lei sau 19,1% din totalul datoriilor pe termen lung ale S.A. „Termoelectrica”. La situația din 01.01.2020 datoriile totale față de „Moldovagaz”. S.A. s-au micșorat cu 278,6 mil. lei comparativ cu 01.01.2019.

În particular se atestă, că din totalul entităților analizate, 112 entități sau 64,0% au activat cu profit în anul 2019, suma căruia a constituit 608,8 mil. lei, iar 61 entități cu capital de stat sau 34,9% din entități au activat cu pierderi, suma căroră a constituit 228,2 mil. lei. **Pierderi nete mai mari de 1 milion lei** se înregistrează la **13 întreprinderi de stat** (sau 26,5% din numărul întreprinderilor ce înregistrează pierderi) și **8 societăți comerciale** (sau 66,7% din societățile ce înregistrează pierderi), din care cele mai mari pierderi se înregistrează la:

- S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” – 100,8 mil. lei (față de 16,9 mil. lei profit net înregistrat în anul 2018);
- Î.S. „Calea Ferată din Moldova” – 26,5 mil. lei (față de 73,1 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2018);
- Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești” – 21,4 mil. lei (față de 19,9 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2018);
- S.A. „CET-Nord” – 20,7 mil. lei (față de 2,0 mil. lei profit net înregistrat în anul 2018);
- S.A. „Răut” – 7,3 mil. lei (față de 4,3 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2018);
- Î.S. „Moldtranselectro” – 4,5 mil. lei (față de 2,6 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2018).

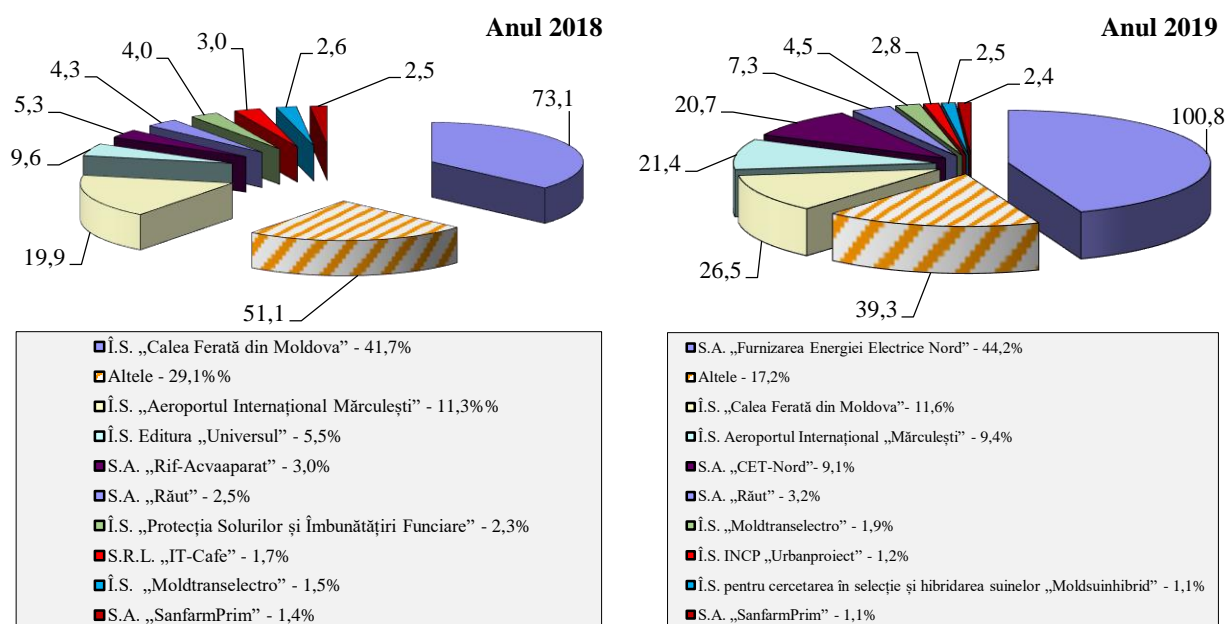
Tabelul 6. Situația financiară a entităților economice cu capital de stat în anul 2019

Entități economice	Numărul entităților supuse analizei	Au activat cu pierderi			Au activat cu profit			Rezultat financiar nul	
		numărul ent. ec.	ponderea, %	suma, mil. lei	numărul ent. ec.	ponderea, %	suma, mil. lei	numărul ent. ec.	ponderea, %
1	2	3	4=3/2*100	5	6	7=6/2*100	8	9	10=9/2*100
Î.S.	141	49	34,8	85,9	90	63,8	190,1	2	1,4
S.C.	34	12	35,3	142,3	22	64,7	418,7	-	-
Total entități	175	61	34,9	228,2	112	64,0	608,8	2	1,1

Concomitent, din 61 entități monitorizate cu capital de stat care au activat cu pierderi în anul 2019, pierderile unor entități din **sectorul energetic și de termoficare** (S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”, S.A. „CET-Nord” și Î.S. „Moldtranselectro”) constituie 126,0 mil. lei sau 55,2% din suma totală a pierderilor, precum și din **sectorul transporturilor** (Î.S. „Calea Ferată din Moldova” și Î.S. Aeroportul Internațional „Mărculești”) - 47,9 mil. lei sau 21,0% din suma totală a pierderilor. În acest sens, entitățile respective au înregistrat **76,2%** din suma totală a pierderilor nete. La fel se remarcă că **85,7%** din entitățile (12 entități din 14 entități cu capital de stat) din domeniul irigației și gospodăririi apelor și **35,3%** din entitățile (6 entități din 17 entități cu capital de stat) din domeniul teatral și concertistic înregistrează pierderi nete din activitate.

Totodată, în anul 2019, 5 entități cu capital de stat din domeniul energetic și de termoficare au înregistrat **profit net în mărime totală de 383,1 mil. lei**, ceea ce constituie circa **63,0%** din total profit net înregistrat în 2019 de către 112 entități.

Diagrama 12. Întreprinderile de stat și societățile comerciale care au înregistrat pierderi nete (mil. lei/% din totalul pierderilor)

La fel, se atestă că **73 entități sau 41,7%** din entitățile supuse monitorizării, **înregistrează în anul 2019 pierderi din activitatea operațională**, fapt ce relevă riscuri sporite privind activitatea entităților, întrucât acestea nu generează rezultat pozitiv din activitatea de bază. **Cele mai considerabile pierderi din activitatea operațională** au fost înregistrate de:

- S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” – 100,8 mil. lei;
- Î.S. „Calea Ferată din Moldova” – 34,5 mil. lei;
- Î.S. Organizația Concertistică și de Impresariat „Moldova-Concert” – 22,8 mil. lei;
- Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești” – 21,8 mil. lei;
- Î.S. Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici” – 15,8 mil. lei;
- Î.S. Teatrul Național „Mihai Eminescu” – 14,1 mil. lei;
- S.A. „CET-Nord” – 8,2 mil. lei;
- Î.S. Teatrul Dramatic Rus de Stat „A.P. Cehov” – 8,1 mil. lei;
- Î.S. „Sala cu Orgă” – 8,1 mil. lei;
- Î.S. Teatrul Național de Stat „V. Alecsandri” – 7,6 mil. lei;
- S.A. „Răut” – 6,1 mil. lei;
- S.A. „SanfarmPrim” – 2,3 mil. lei etc.

De asemenea, **50 entități economice** înregistrează la 31.12.2019 o **depășire a capitalului social față de capitalul propriu**, din care **13 entități economice (11 întreprinderi de stat și 2 societăți pe acțiuni cu capital de stat)** înregistrează o **valoare negativă a capitalului propriu** în mărime de 126,8 mil.lei (*datoria acumulării pierderilor neacoperite ale anilor precedenți și înregistrării pierderilor nete a perioadei de gestiune semnificative*).

Cele mai considerabile valori negative ale capitalului propriu fiind înregistrate de:

- Î.S. „Moldtraselectro” – 67,0 mil. lei;
- S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” – 40,3 mil. lei;
- Î.S. „Direcția Nodului Hidrotehnic Costești-Stîncă” – 6,4 mil. lei;

- Î.S. Stațiunea Tehnologică pentru Irigare „Vulcănești” – 4,6 mil.lei;
- Î.S. „Stațiunea Didactico-Experimentală din Stăuceni” – 1,0 mil. lei;
- Î.S. Sistemul de Gospodărire a Apelor „Nistru-Centru” – 0,6 mil. lei;
- S.A. „Loteria Națională a Moldovei” – 0,6 mil. lei.

Potrivit Legii cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală/Legii privind societățile pe acțiuni/societățile cu răspundere limitată, dacă, la expirarea celui de-al treilea an financiar consecutiv, valoarea capitalului propriu al entității, potrivit bilanțului anual al acesteia, va fi mai mică decât mărimea capitalului social, se impune necesitatea întreprinderii măsurilor conform cadrului legal (reducerea capitalului social, aporturi în numerar, dizolvare etc.). La majoritatea entităților din cele 50 menționate anterior, depășirea capitalului social față de capitalul propriu a fost atestată mai multe perioade consecutiv.

Totodată, s-a constatat că, la situația din 31.12.2019, **la 46 entități economice** cu capital de stat sau 26,3% din totalul entităților monitorizate, **datoriile curente depășesc activele circulante**, fapt ce semnaleză o incapacitate a resurselor permanente pentru finanțarea necesarului permanent, respectiv un dezechilibru financiar al entității.

Analiza solvabilității celor mai mari întreprinderi de stat/ societăți comerciale

În contextul evaluării și analizei riscurilor bugetar-fiscale aferente activității economico-financiare a entităților cu capital integral sau majoritar de stat, a fost efectuată analiza detaliată a principalilor indicatori financiari a celor mai mari întreprinderi de stat/ societăți comerciale, selectate după active, venituri din vânzări și datorii înregistrate. Astfel, se atestă că veniturile din vânzări totale ale entităților menționate în tabelul 7 reprezintă 84,9% din veniturile din vânzări înregistrate în anul 2019 de către 175 entități monitorizate, activele acestora reprezintă 86,5% din totalul activelor entităților monitorizate, iar datoriile (curente și pe termen lung) – 89,6% din suma datoriilor totale ale entităților.

Tabelul 7. Analiza principalilor indicatori financiari aferenți activității unor întreprinderi de stat/ societăți comerciale, la 31.12.2019

Nr. d/o	Denumirea întreprinderii	Active, mil. lei	Datorii, mil. lei	Venituri din vânzări, mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei	Lichiditatea curentă ¹³ , coef.	Marja profitului operațional ¹⁴ , %	Levierul financiar ¹⁵ , coef.
1.	Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”	12 017,5	4 459,5	59,7	0,8	1,37	1,56	1,59
2.	S.A. „Termoelectrica”	5 794,0	3 645,0	2 335,3	199,9	5,28	8,19	2,70
3.	S.A. „Moldtelecom”	5 641,4	1 243,7	1 634,9	29,5	0,47	3,09	1,28
4.	Î.S. „Calea Ferată din Moldova”	3 416,6	464,4	967,6	-26,5	2,41	-3,57	1,16
5.	S.A. „Red Nord”	3 236,3	377,0	711,7	100,4	1,04	23,21	1,13
6.	Î.S. „Moldelectrica”	1 854,9	663,7	607,6	22,9	3,14	5,57	1,56
7.	S.A. „CET-Nord”	794,3	431,2	268,3	-20,7	0,60	-3,04	2,19

¹³ Se calculează ca raport dintre activele circulante și datoriile curente ale întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să fie mai mare de 1.

¹⁴ Se calculează ca raport dintre rezultatul din activitatea operațională și veniturile din vânzări ale întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să depășească rata dobânzii pentru creditele contractate.

¹⁵ Se calculează ca raport dintre activele totale și capitalul propriu al întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să fie mai mic ca 2.

8.	S.A. „Combinatul de Vinuri Cricova”	652,5	330,3	298,6	22,5	2,01	7,95	2,03
9.	Î.S. „Modtraselectro”	604,9	671,9	-	-4,5	0,96	(nu înregistrează venituri din vânzări)	(capital propriu negativ)
10.	Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”	412,7	25,2	306,6	13,6	8,34	7,41	1,07
11.	Î.S. „Poșta Moldovei”	399,0	269,0	509,0	37,6	1,12	8,01	3,07
12.	S.A. „Metalferos”	380,5	2,0	1192,1	21,7	149,27	2,07	1,01
13.	S.A. „EnergoCom”	376,3	307,7	4470,8	24,5	1,22	0,61	5,49
14.	S.A. „Barza Albă”	353,3	18,2	62,5	4,9	19,25	8,52	1,05
15.	S.A. „Franzeleuța”	346,7	56,4	600,2	6,4	2,07	1,41	1,19
16.	Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”	336,0	69,6	2,7	-21,4	0,41	-803,82	1,26
17.	Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „MoldATSA”	296,9	47,9	193,3	9,7	8,56	8,22	1,19
18.	S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”	207,0	247,5	1826,3	-100,8	0,80	-5,52	(capital propriu negativ)
19.	Î.S. „Radiocomunicații”	157,0	4,1	57,7	2,6	43,84	3,46	1,03
20.	Î.S. Combinatul de Vinuri de calitate „Mileștii Mici”	142,5	17,7	47,6	4,2	9,03	10,48	1,14

➤ Urmare a analizei detaliate efectuate, rezultă că per general, indicatorii înregistrați în anul 2019 de Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”, S.A. „Termoelectrica”, S.A. „Moldtelecom”, S.A. „Red Nord”, Î.S. „Moldelectrica”, S.A. Combinatul de Vinuri „Cricova”, Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”, Î.S. „Poșta Moldovei”, S.A. „Metalferos”, S.A. „Barza Albă”, S.A. „Franzeleuța”, Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „MoldATSA”, Î.S. „Radiocomunicații” și Î.S. Combinatul de Vinuri de Calitate „Mileștii Mici” sunt pozitivi și nu prezintă riscuri fiscale imediate din punct de vedere al activității desfășurate. Suplimentar, se remarcă că, cu toate că Î.S. „Moldelectrica” nu are un grad înalt de îndatorare, marea majoritate a împrumuturilor pe termen lung sunt contractate în valută străină, motiv pentru care întreprinderea poate fi expusă riscului valutar. La fel, întreprinderea înregistrează un nivel înalt de lichiditate, peste limitele recomandate. În atare situație, excedentul de lichiditate poate fi îndreptat pentru rambursarea împrumutului contractat, ceea ce va contribui la îmbunătățirea profitabilității întreprinderii.

➤ Un nivel înalt de lichiditate se înregistrează și la Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”, Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „MoldATSA”, Î.S. „Radiocomunicații”, S.A. „Metalferos”, S.A. „Termoelectrica” și S.A. „Barza Albă” și Î.S. Combinatul de Vinuri de Calitate „Mileștii Mici”. În atare situație, este importantă elaborarea unei politici de gestiune eficientă a stocurilor, caracteristică domeniului de activitate pe care îl

desfășoară entitatea, pentru a evita formarea unor stocuri excesive de produse/mărfuri și a producției în curs de execuție pe viitor, și de asemenea, îmbunătățirea politicii de gestiune a creanțelor comerciale ce va permite recuperarea acestora și obținerea de lichidități.

➤ Cu toate acestea se remarcă că rata lichidității curente la **S.A. „Moldtelecom”** este sub nivelul minim recomandat (1), ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente.

➤ Totodată, urmează a se atrage atenția că **S.A. „Energocom”, S.A. „Combinatul de vinuri „Cricova” și S.A. „Termoelectrica”** înregistrează un coeficient al levierului financiar peste nivelul maxim admisibil (2), generat de înregistrarea în mod special a sumelor semnificative aferente datoriilor comerciale și altor datorii pe termen lung, dar care nu afectează considerabil, la moment, activitatea societăților, întrucât acestea au obținut profit net în anul 2019, precum și marje pozitive ale profitului din activitatea operațională, ceea ce le permite rambursarea obligațiilor asumate.

➤ Un levier financiar de 3,07 se înregistrează la **Î.S. „Poșta Moldovei”**, cauzat în special de înregistrarea sumelor considerabile aferente avansurilor primite curente pentru serviciile ce urmează a fi prestate (din partea Casei Naționale de Asigurări Sociale, S.A. „Moldtelecom”, S.A. „MoldovaGaz” etc.), precum și a valorii terenurilor aflate în gestiunea economică a întreprinderii (reflectedă în componența altor datorii pe termen lung), sume care de altfel nu generează costuri suplimentare sub formă de dobânzi. Activitatea Î.S. „Poșta Moldovei” în anul 2019 se apreciază pozitiv, având în vedere inclusiv majorarea semnificativă a veniturilor din vânzări, a profitului net și lipsa obligațiilor sub forma creditelor și împrumuturilor, motiv pentru care nu generează anumite riscuri fiscale.

➤ Indicatorii de rezultat ai **Î.S. „Calea Ferată din Moldova”** înregistrează o ușoară îmbunătățire comparativ cu situația aferentă anului 2018: majorarea veniturilor din vânzări, înregistrarea profitului brut față de pierderile brute înregistrate în 2018, micșorarea pierderilor din activitatea operațională și ca rezultat micșorarea pierderilor nete cu 46,6 mil.lei. Astfel, întreprinderea poate întâmpina dificultăți cu privire la onorarea angajamentelor asumate. Suplimentar, se menționează că Î.S. „Calea Ferată din Moldova” nu a efectuat auditul obligatoriu al situațiilor financiare pentru anul 2019.

➤ O diminuare a indicatorilor de rezultat se atestă inclusiv la **Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”** și anume: diminuarea considerabilă a veniturilor din vânzări, majorarea în anul 2019 a pierderii brute, întrucât costul vânzărilor a depășit considerabil veniturile din vânzări, majorarea pierderilor din activitatea operațională, diminuarea semnificativă a profitului din alte activități, creșterea pierderilor nete, precum și înregistrarea la sfârșitul perioadei de gestiune a capitalului propriu inferior capitalului social. Totodată, nivelul lichidității curente al întreprinderii se poziționează sub limita minimă recomandată, ceea ce poate crea dificultăți la onorarea obligațiilor curente, precum și marja profitului operațional indică valoare negativă.

➤ De asemenea, o situație dificilă se atestă și la **Î.S. „Moldtraselectro”, care la fel înregistrează un capital propriu negativ, respectiv o insuficiență de resurse proprii pentru finanțarea activelor sale. Este de remarcat că, întreprinderea nu înregistrează venituri din vânzări, activitatea de bază fiind concentrată pe gestionarea datoriilor debitoare și creditoare proprii, cât și cele preluate de la întreprinderile din sectorul electroenergetic în proces de privatizare, în conformitate cu Legea nr. 336/1999 cu privire la restructurarea datoriilor întreprinderilor din sectorul electroenergetic. Incertitudinea cu privire la recuperarea anumitor creanțe poate afecta sustenabilitatea activității întreprinderii.**

➤ Deopotrivă, o situație mai puțin favorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar negativ se înregistrează **S.A. „CET-Nord”, care în anul 2019 a obținut pierdere netă și marjă**

negativă a rezultatului operațional. Respectiv societatea nu înregistrează pierdere din activitatea de bază desfășurată (cheltuielile operaționale depășesc veniturile operaționale) în mărime de 8,2 mil. lei față de 3,7 mil. lei pierdere din activitatea operațională obținută în anul 2018. Majorarea rezultatului negativ din activitatea operațională de 2,2 ori față de anul precedent sau cu 4,5 mil. lei, se datorează în special creșterii considerabile a altor cheltuieli din activitatea operațională (cu 7,6 mil. lei) comparativ cu cele suportate în anul 2018, dar și datorită reducerii veniturilor din vânzări cu 28,6 mil. lei. Mai mult ca atât, se constată că reducerea veniturilor din vânzări este mai mare față de reducerea costului vânzărilor, contribuind astfel la diminuarea profitului brut. La fel, S.A. „CET-Nord” a obținut pierdere din alte activități în mărime de 12,5 mil. lei față de profitul din alte activități obținut în anul 2018 în mărime de 5,7 mil. lei. De asemenea, se constată că rata lichidității curente la S.A. „CET-Nord” este sub nivelul minim recomandat, ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente, în condițiile în care veniturile se vor reduce, iar activitatea curentă a societății pe acțiuni va genera pe viitor pierderi. De asemenea, se atestă că coeficientul levierului financiar este peste nivelul maxim admisibil, situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a Societății și creșterea riscului de dependență de sursele străine.

➤ O situație similară se înregistrează în anul 2019 și la S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”, care a obținut pierdere netă și marjă negativă a rezultatului operațional. Respectiv, societatea a generat pierderi din activitatea operațională, cu toate că în anul 2018 aceasta a obținut profit operațional în mărime de 16,9 mil. lei. Obținerea rezultatului negativ din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii costului vânzărilor asupra veniturilor din vânzări. Astfel, în anul 2019, ca rezultat al pierderii brute obținute în mărime de 59,3 mil. lei și a cheltuielilor operaționale suportate în mărime de 42,3 mil. lei, S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” a finalizat anul financiar cu pierdere din activitatea operațională în mărime de 100,8 mil. lei și, respectiv cu pierdere netă în aceeași mărime. Suplimentar, se menționează că S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” înregistrează la situația din 31.12.2019 o valoare negativă a levierului financiar (ca rezultat al obținerii valorii negative a capitalului propriu) și o rată a lichidității curente sub nivelul minim recomandat.

Reieșind din cele expuse, se impune necesitatea întreprinderii măsurilor imediate pentru redresarea situației/ fortificarea activității economice la entitățile prenotate, în special la Î.S. „Calea Ferată din Moldova” și Î.S. Aeroportul Internațional „Mărculești”, precum și instituirea de către autoritatea ce reprezintă acționarul majoritar, a unui regim special de monitorizare asupra activității S.A. „CET-Nord” și S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”.

O situație vulnerabilă și dificilă se atestă de asemenea la **entitățile cu capital de stat din domeniul irigației și gospodăririi apelor**. Astfel, conform rezultatelor anului 2019, 85,7% entități din domeniul irigației au înregistrat pierderi din activitatea operațională în valoare de 17,0 mil. lei, activitatea acestora fiind nerentabilă din punct de vedere economic. Concomitent, se atestă că la situația din 31.12.2019, valoarea totală a activelor entităților cu capital de stat din domeniul irigației și gospodăririi apelor a constituit 362,4 mil. lei care s-a redus cu 40,1 mil. lei, iar valoarea totală a capitalului propriu s-a micșorat cu 94,9 mil. lei, care a constituit la finele anului 128,9 mil. lei. Tototodată, se menționează că 3 entități înregistrează o valoare negativă a capitalului propriu în mărime de 11,5 mil. lei. Suplimentar, se comunică că situațiile financiare ale acestor entități nu sunt supuse auditului obligatoriu. La fel, se menționează că Curtea de Conturi a realizat auditul performanței activității întreprinderilor de stat al căror fondator în anii 2015-2018 a fost Agenția „Apele Moldovei” finalizat cu adoptarea Hotărârii Curții de Conturi nr.3/2020. În rezultatul auditului s-au înaintat propuneri/ recomandări privind revizuirea componenței capitalului social al întreprinderilor de stat al căror fondator este Agenția Proprietății Publice, în contextul

prevederilor Legii nr. 29/2018 privind delimitarea proprietății publice; asigurarea evaluării și contabilizării terenurilor gestionate de către întreprinderile de stat; asigurarea reevaluării bunurilor aflate la evidența contabilă a întreprinderilor, etc.

➤ Este de remarcat că **S.A. „MoldovaGaz”** nu este inclusă în sfera de analiză, întrucât cota statului în capitalul social al acesteia este mai mică de 50%. Cu toate acestea, dat fiind domeniul strategic de activitate al entității, în contextul notei privind riscurile bugetar-fiscale au fost analizați suplimentar indicatorii financiari ai societății pe acțiuni. Prin urmare, se atestă că creanțele curente ale societății constituie la 31.12.2019 suma de 5 913,2 mil. lei, din care creanțele comerciale însumează 2 868,3 mil. lei, iar creanțele părților afiliate – 1 920,9 mil. lei. Deopotrivă, datoriile societății, la 31.12.2019, constituie 13 186,9 mil. lei, inclusiv față de părțile afiliate – 10 121,5 mil. lei. De asemenea, capitalul propriu al S.A. „MoldovaGaz”, la finele anului 2019, a înregistrat o valoare negativă de 819,7 mil. lei, iar pierderea neacoperită a anilor precedenți a constituit 2 391,0 mil. lei. Cu toate acestea, în rezultatul activității economico-financiare în anul 2019, societatea a obținut profit net în mărime de circa 22,4 mil. lei.

Așadar, în condițiile unei lichidități curente de 0,45 unități la situația din 31.12.2019 și a unui levier financiar negativ (rata generală de acoperire a capitalului propriu negativă), se atestă o situație economico-financiară dificilă la această entitate, persistând riscul considerabil de neonorare/ insuficiență a resurselor pentru onorarea obligațiilor asumate.

În comparație cu anul 2018, profitul net a scăzut cu 169,1 mil. lei, ceea ce se datorează creșterii prețurilor de achiziție la gazele naturale, precum și diferenței negative a cursului valutar la calcularea datoriei față de SAP „Gazprom” și SRL „Factoring Finance”. Potrivit hotărârii Adunării generale anuale a acționarilor, 95% din profitul net va fi direcționat la acoperirea pierderilor din anii precedenți, care constituie 2391,0 mil. lei, iar 5% din profitul net, se vor transfera la capitalul de rezervă al societății.

Concomitent, se constată dependența directă a indicatorilor economici ai societății de fluctuația cursului valutar (ratei de schimb a monedei naționale), fapt care reprezintă un risc major pentru entitate în lipsa unor instrumente de acoperire a eventualelor pierderi din activitatea financiară.

Tabelul 8. Analiza principalilor indicatori financiari aferenți activității S.A. „Moldovagaz”, în dinamică

(mil. lei)

Nr. d/o	Indicatori economico-financieri	2015	2016	2017	2018	2019	Dinamica
S.A. „Moldovagaz”							
1	active totale	11824.4	12030.1	12771.3	12380.2	12367.2	
2	capital propriu	-3395.8	-3132.7	-1032.7	-841.3	-819.7	
3	datorii totale	15220.1	15162.8	13804.0	13221.5	13186.9	
4	venituri din vânzări	5162.2	5759.5	5650.6	5170.2	4623.9	
5	rezultat din activitatea operațională: profit (pierdere)	-151.8	484.8	94.8	196.9	67.0	
6	rezultat din alte activități: profit (pierdere)	-2959.9	-222.4	2028.8	-5.4	-44.6	
7	profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	-3111.7	262.4	1926.1	191.5	22.4	

Generalizând asupra celor expuse, se atestă că o parte din entitățile supuse analizei se confruntă cu o serie de probleme comune precum: rata scăzută a lichidității curente (insuficiența mijloacelor financiare pe termen scurt), marja scăzută (sau negativă) a profitului (rezultatului)

operațional, finanțarea activelor preponderent din surse împrumutate (de la 6 din 20 entități analizate) etc. La fel, se atestă că activitatea unor entități este expusă inclusiv riscului valutar (condiționat de procurarea combustibilului, gazelor naturale, energiei electrice, contractarea împrumuturilor în valută străină etc.) care, în lipsa unor instrumente eficiente de gestionare a acestor riscuri, poate influența considerabil situația financiară a entităților și respectiv crește riscurile fiscale aferente.

Relațiile întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu bugetul de stat

Pe parcursul anilor 2017-2019, au fost efectuate plăți bugetare către întreprinderile de stat și societățile comerciale, sub formă de subvenții, aport la capitalul social, acordare de împrumuturi recreditate din surse externe prin intermediul Ministerului Finanțelor. Subvențiile, în anul 2019, au fost oferite în mare parte entităților din domeniul teatral-concertistic, pentru compensarea cheltuielilor (circa 57% din totalul subvențiilor). De asemenea, pentru anul 2021 sunt prevăzute aporturi considerabile la capitalul social al Î.S. „Calea Ferată din Moldova” din contul împrumutului acordat de Banca Europeană de Investiții în cadrul proiectului „Proiectul de achiziție a locomotivelor și de restructurare a infrastructurii feroviare și aporturi la capitalul social al S.R.L. „Arena Națională”, reieșind din prevederile contractului de parteneriat public-privat.

Plățile întreprinderilor de stat și societăților comerciale către bugetul de stat, sub formă de defalcări/ dividende, dobânzi și rambursări de împrumuturi sunt inferioare plăților din buget către aceste entități, fapt care a condiționat înregistrarea unei cifre nete negative în acest sens. Pentru perioada 2021-2023, obținerea transferurilor nete negative considerabile se datorează în mare parte debursărilor de mijloace financiare prognozate conform contractelor de recreditare, prin intermediul proiectelor investiționale finanțate din sursele BERD, BEI și Băncii Mondiale și implementate de S.A. „Termoelectrica”, Î.S. „Moldelectrica”, Î.S. „Calea Ferată din Moldova”.

Un sumar al plăților bugetare nete, efectuate în perioada 2017-2019, și o prognoză a acestora pentru perioada 2021-2023 se prezintă în tabelul 9.

Tabelul 9. Plăți bugetare aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale, mil. lei

Nr.	Indicatori	2017* executat	2018 executat	2019 executat	2020 rectificat	2021 prognozat	2022 prognozat	2023 prognozat
I.	<u>Plăți de la buget către Î.S.¹⁶ și S.C. sub formă de:</u>							
I.1	Subvenții, total	256,6	300,2	273,0	146,9	45,4	130,0	373,6
	inclusiv:							
	Î.S.	254,8	267,3	228,1	139,7	45,4	130,0	373,6
	S.C.	1,8	32,9	44,9	7,2	-	-	-
I.2	Aport la capitalul social, total	13,5	211,7	100,0	532,3	436,0	224,2	190,4
	inclusiv:							
	Î.S.	12,5	109,7	-	461,0	368,3	153,9	117,8
	S.C.	1,0	102,0	100,0	71,3	67,7	70,3	72,6
I.3	Împrumuturi recreditate din surse interne și externe, total	313,4	387,9	218,9	549,4	1 212,4	1 622,1	1 873,5
	inclusiv:							
	Î.S.	50,6	263,1	101,9	528,5	641,3	916,9	1 519,4
	S.C.	262,8	124,8	117,0	20,9	571,1	705,2	354,1

¹⁶ Întreprinderile de stat urmează a fi reorganizate fie în instituții publice fie în societăți comerciale. Pentru unele din întreprinderi deja au fost elaborate proiectele de hotărâri ale Guvernului de reorganizare a acestora în instituții publice. Din acest motiv, sumele prognozate, în special la subvenții, pentru perioada 2021-2023 pot devia semnificativ față de executare. Totodată, se menționează că pe parcursul anului 2019 și 2020, 14 întreprinderi de stat din sfera teatral-concertistică au finalizat procedura de reorganizare. Din acest motiv pentru aceste instituții nu sunt reflectate plățile bugetare pentru anul 2020 și pentru perioada 2021-2023.

Nr.	Indicatori	2017* executat	2018 executat	2019 executat	2020 rectificat	2021 prognost	2022 prognost	2023 prognost
I.4	TOTAL (I.1+I.2+I.3):	583,5	899,8	591,9	1 228,6	1 693,8	1 976,3	2 437,5
II.	Plăți de la Î.S. și S.C. în bugetul de stat, sub formă de:							
II.1	Defalcări și dividende, total	167,1	202,6	137,3	190,0	102,1	92,0	81,6
	inclusiv:							
	defalcări din profitul Î.S.	44,4	50,0	43,6	86,0	26,6	24,3	21,4
	dividende aferente cotei statului în S.C.	122,7	152,6	93,7	104,0	75,5	67,7	60,2
II.2	Rambursări de împrumuturi și dobânzi aferente, total (II.2.1+II.2.2)	77,7	93,1	130,9	158,9	223,2	311,3	440,7
	din care rambursarea garanțiilor	-	2,8	6,0	-	-	-	
II.2.1	rambursări de dobânzi	42,6	47,6	65,3	38,2	50,6	67,0	90,7
	inclusiv:							
	Î.S.	31,5	30,9	52,7	31,5	32,0	48,3	69,8
	S.C.	11,1	16,7	12,6	6,7	18,6	18,7	20,9
II.2.2	rambursări de împrumuturi	35,1	45,5	65,6	120,7	172,6	244,3	350,0
	inclusiv:							
	Î.S.	35,1	42,1	56,4	86,0	134,9	205,2	309,4
	S.C.	-	3,4	9,2	34,7	37,7	39,1	40,6
II.3	TOTAL (II.1+II.2)	244,8	295,7	268,2	348,9	325,3	403,3	522,3
III.	Transferuri nete (II.3-I.4)	-338,7	-604,1	-323,7	-879,7	-1 368,5	-1 573,0	-1 915,2

*- au fost efectuate corecții ale sumelor aferente subvențiilor pentru anul 2017, la întreprinderile de stat.

În perioada anilor 2017-2019 nu au fost acordate garanții de stat întreprinderilor de stat și societăților comerciale, la contractarea creditelor. La momentul actual, are loc rambursarea garanțiilor pentru împrumuturile contractate până în anul 1999. De asemenea, nu se preconizează oferirea garanțiilor de stat pentru anii viitori. Soldul datoriei pentru împrumuturile aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale pentru perioada 2017-2020, se prezintă în tabelul 10.

Totodată, se menționează că începând cu anul 1992 și până în prezent au fost recreditate 6 entități economice cu capital de stat prin intermediul proiectelor investiționale, finanțate din surse externe. La situația din 31.12.2019, datoriile acestora (inclusiv datoriile pe împrumutul extern acordat sub garanția statului) se cifrează la circa 1 398,8 mil. lei (0,66% din PIB), dintre care datoriile cu termen de achitare expirat constituie 100,3 mil. lei (0,05% din PIB). Totodată, la situația din 31.10.2020, datoriile acestora se cifrează la circa 1 714,7 mil. lei, dintre care datoriile cu termen de achitare expirat constituie 99,6 mil. lei. Cei mai mari beneficiari ai creditelor externe, recreditate prin intermediul proiectelor investiționale, în perioada anilor 2017-2019 sunt S.A. „Termoelectrica”, S.A. „CET-Nord”, Î.S. „Moldelectrica” – pentru reabilitarea rețelelor de transport electric/ sistemului de termoficare, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” - pentru reabilitarea infrastructurii feroviare și procurarea locomotivelor.

Tabelul 10. Soldul datoriei aferent împrumuturilor recreditate din surse interne și/sau externe și acordate sub garanție de stat, întreprinderilor de stat și societăților comerciale, mil. lei

Nr.	Indicatori	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.10.2020
1.	Soldul datoriei pentru împrumuturile recreditate din surse interne și externe, total	896,0	1 233,8	1 383,9	1 700,0
	inclusiv:				
	Î.S.	357,6	572,7	623,0	925,7
	S.C.	538,4	661,1	760,9	774,3
2.	Soldul datoriei pentru mijloacele dezafectate de la bugetul de stat întru onorarea garanției de stat, total				

Nr.	Indicatori	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.10.2020
	inclusiv:				
	Î.S.	15,8	14,8	14,9	14,7
	Ș.C.	-	-	-	-
3.	TOTAL (1+2):	911,8	1 248,6	1 398,8	1 714,7

** soldul datoriei aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale pentru împrumuturile recreditate din surse interne și externe, și soldul datoriei pentru mijloacele dezafectate de la bugetul de stat întru onorarea garanției de stat nu se prognozează în Legea bugetului de stat și CBTM.*

Neachitarea de către întreprinderile de stat și societățile comerciale a obligațiilor pe creditele externe recreditate devine obligațiune convențională de stat, fapt care creează riscul de stingere a obligațiilor date din contul surselor bugetului de stat și reprezintă principalul risc pentru buget, asociat acestui sector. Este dificil de estimat probabilitatea riscurilor asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale, însă este clar că impactul acestor riscuri asupra bugetului care se poate materializa prin capitalizarea acestor entități sau prin nerambursarea creditelor acordate, poate fi considerat ca fiind unul ridicat (semnificativ).

Măsuri de atenuare a riscurilor

Măsurile de atenuare a riscurilor aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat se referă în prim plan la consolidarea cadrului legal ce reglementează activitatea acestor entități, prin fortificarea instrumentelor de administrare și supraveghere a entităților cu capital de stat de către organele de conducere/ fondator, precum și prin promovarea principiilor de bună guvernare și transparentizarea activității desfășurate.

În acest sens, *cu privire la consolidarea cadrului legal aferent administrării proprietății publice și entităților economice cu capital de stat*, se enunță că:

- prin Legea nr.19/2020 pentru modificarea Legii nr.246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală, care a intrat în vigoare la 17 aprilie 2020, au fost introduse cerințe cu privire la: efectuarea auditului extern obligatoriu a situațiilor financiare anuale pentru toate întreprinderile de stat; plasarea pe pagina web oficială a întreprinderii de stat/municipale și pe pagina web oficială a fondatorului a rapoartelor de audit; includerea în raportul anual a informației cu privire la salariile persoanelor cu funcții de conducere (fondatori, membri ai consiliilor de administrație, administratori, membri ai comisiei de cenzori). De asemenea, a fost modificată una din condițiile care definesc tranzacția cu conflict de interese fiind diminuată valoarea tranzacției cu conflict de interese de la 400 000 lei la 10 000 mii lei. Totodată, potrivit modificărilor aprobate prin Legea nr.19/2020, întreprinderea de stat/municipală va satisface interesul public onorând solicitările din partea instituțiilor mass media și a societății civile în strictă conformitate cu legislația cu privire la accesul la informație.

- la data de 20.02.2020, a fost aprobată Legea nr.18 pentru modificarea Legii nr. 1134/1997 privind societățile pe acțiuni (în vigoare din 01.01.2021). Legea nr. 1134/1997 a fost modificată în scopul transpunerii Directivei (UE) 2017/1132 a Parlamentului European și a Consiliului din 14.06.2017 cu privire la anumite aspecte ale dreptului societăților comerciale și Directivei 2007/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11.07.2007 privind exercitarea anumitor drepturi ale acționarilor în cadrul societăților comerciale cotate la bursă. Printre noile prevederi se numără:

- *creșterea graduală* a mărimii minime a capitalului social de la 20 mii lei, stabilite la momentul actual, până la 600 mii lei începând cu 1 ianuarie 2022;

- detalieri privind plata dividendelor, și anume: „*cuantumul dividendelor anuale/intermediare plătite acționarilor nu poate depăși cuantumul profitului net de la sfârșitul perioadei de gestiune plus profitul nerepartizat al anilor precedenți, minus orice pierdere a anilor*

precedenți și minus sumele depuse în rezerve în conformitate cu prezenta lege și statutul societății”;

- aspecte ce țin de auditarea societăților și alte modificări operate, scopul cărora a constituit ajustarea dispozițiilor Legii nr.1134/1997 la standardele eurocomunitare aferente exercitării anumitor drepturi ale societăților și acționarilor, precum și eliminarea unor incertitudini din redacția actuală a Legii nr.1134/1997 și uniformizarea noțiunilor utilizate.

- prin Hotărârea Guvernului nr.81/2019 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr.945/2007 cu privire la măsurile de realizare a Legii nr.121/2007 privind administrarea și deetățizarea proprietății publice, a fost actualizată Lista bunurilor proprietate de stat supuse privatizării.

- în temeiul modificărilor operate la Legea nr.121/2007 privind administrarea și deetățizarea proprietății publice din data de 30.11.2018 și în temeiul Legii nr. 29/2018 privind delimitarea proprietății publice prin Hotărârea Guvernului nr.161/2019 cu privire la aprobarea listei terenurilor proprietate publică a statului din administrarea Agenției Proprietății Publice (în continuare – Agenție), s-a dispus transmiterea, din administrarea autorităților publice centrale, autorităților de stat și instituțiilor publice de stat care administrează/gestionează terenurile proprietate publică a statului, în administrarea Agenției, terenurile proprietate publică a statului, precum și includerea acestora în lista terenurilor proprietate publică a statului, domeniul public, din administrarea Agenției. La fel, s-a aprobat lista terenurilor proprietate publică a statului, domeniul privat din administrarea Agenției și lista terenurilor proprietate publică a statului (domeniul public și domeniul privat) delimitate după apartenență.

- de către Ministerul Finanțelor a fost elaborat și se află la etapa avizării proiectul hotărârii cu privire la modificarea Regulamentului privind casarea bunurilor uzate, raportate la mijloacele fixe, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.500/1998. Prevederile prezentului Regulament se extind asupra întreprinderilor de stat și municipale, autorităților/instituțiilor bugetare și autorităților/instituțiilor publice la autogestiuine, societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public.

- de către Ministerul Economiei și Infrastructurii au fost elaborate și se află la etapa avizării proiectele de hotărâre a Guvernului:

- pentru aprobarea Regulamentului privind modul de selectare și numire a membrilor consiliului de administrație și a comisiei de cenzori al întreprinderilor de stat și condițiile de remunerare a acestora;
- cu privire la reprezentarea statului în societățile comerciale cu capital public sau public-privat.

Cu privire la procesul de reorganizare sau dizolvare a entităților economice cu capital de stat, se menționează că:

- întru executarea art. 19 alin. (3) lit. b) din Legea nr.246/2017, continuă procesul de reorganizare a întreprinderilor de stat prin fuziune (comasare) a celor cu gen similar de activitate în vederea optimizării resurselor și de transformare a unor întreprinderi de stat în instituții publice, care preponderent prestează servicii populației/realizează funcții ale statului. Astfel, se atestă că în perioada 2018 – octombrie 2020 au fost aprobate o serie de Hotărâri de Guvern cu privire la reorganizarea întreprinderilor de stat în alte forme juridice de organizare. În acest sens, 33 întreprinderi de stat (din care 14 întreprinderi sânt din domeniul teatral și concertistic) au finalizat procesul de reorganizare (fie prin transformare în instituții publice/ societate pe acțiuni, fie prin fuziune cu instituțiile publice noi create). Pentru alte 7 entități cu capital de stat, au fost aprobate Hotărâri de Guvern de reorganizare și actualmente derulează procesul de reorganizare (fie în instituții publice, fie prin fuziune cu instituțiile publice noi create). Totodată, pentru reorganizarea unor întreprinderi de stat au fost elaborate proiecte de hotărâri ale Guvernului de către autoritățile competente și inițiate consultări publice.

- în temeiul art.12 alin.(1) din Legea nr.246/2017, care prevede că întreprinderea de stat se reorganizează sau se dizolvă prin Hotărâre de Guvern, a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 760/2020, prin care s-a acceptat propunerea Agenției Proprietății Publice privind dizolvarea a 5 întreprinderi de stat din domeniul irigației și gospodăririi apelor. Condițiile ce au impus la aprobarea actului normativ respectiv țin de starea degradantă a acestor entități, lipsa de activitate și supraîndatorarea continuă a acestora, precum și constatările Curții de Conturi a multiplelor deficiențe, ca de exemplu: exploatarea sistemelor de irigare după normative învechite, admiterea cheltuielilor excesive în desfășurarea procesului de irigare, urmare faptului că în tehnologii și echipamente nu au fost efectuate investiții și nici îmbunătățit procesul de irigare.

Cu privire la administrarea entităților economice cu capital de stat, se remarcă că, Agenția Proprietății Publice în calitate de unic fondator al întreprinderilor de stat și deținător de acțiuni/părți sociale în societățile comerciale, în vederea consolidării, protecției și valorificării competente a proprietății publice de stat, își propune realizarea următoarelor acțiuni prioritare:

- continuarea procesului de reorganizare prin fuziune (absorbție) a unor întreprinderi de stat / reorganizare a întreprinderilor de stat în alte forme juridice de organizare prevăzute de legislație / lichidare a unor întreprinderi de stat și societăți comerciale cu cota statului în capital social care nu desfășoară activitate pe parcursul mai multor ani;
- asigurarea integrității și folosirii eficiente a patrimoniului public din gestiunea/proprietatea întreprinderilor de stat, a societăților comerciale cu cota statului în capitalul social;
- coordonarea înstrăinării, gajării, casării, dării în locațiune sau comodat a activelor întreprinderilor de stat și ale societăților comerciale cu cotă majoritară de stat;
- elaborarea propunerilor de buget în domeniul administrării corporative a întreprinderilor de stat și a societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat.

Totodată, printre recomandările sale, în domeniul administrării corporative a întreprinderilor de stat și a societăților comerciale cu capital de stat, în vederea consolidării, protecției și valorificării a proprietății publice de stat se enumeră:

- lansarea unui proces amplu de consultare inter-ministerială, cu implicarea comunității academice și societății civile, cu scopul evaluării rolului entităților economice cu capital de stat în implementarea politicilor naționale de ramură, identificarea și evaluarea rolului entităților economice cu capital de stat în sistemul economic și administrativ național;
- inițierea procedurilor de evaluare cantitativă și calitativă a patrimoniului întreprinderilor de stat și al societăților comerciale cu capital de stat, în scopul identificării bunurilor care nu sunt incluse în circuitul economic, elaborării unor proiecte de valorificare a acestora în cadrul acelorași sau în cadrul altor entități prin transferul activelor subutilizate, precum și prin accelerarea procesului de deetatizare a activelor neutilizate, inclusiv în cadrul unor proiecte de parteneriat public-privat;
- elaborarea indicatorilor de performanță pentru entitățile cu cotă de stat conform domeniilor de activitate a întreprinderilor (indicatori specifici și nivelul minim recomandat pe fiecare domeniu separat) și efectuarea comparabilității cu indicatorii identici din sectorul privat național și regionali similari conform datelor Biroului Național de Statistică, autorităților statistice din țările vecine, instituțiilor internaționale;
- elaborarea unui mecanism de control riguros al procesului de formare a costurilor de producție, care ar permite verificarea achizițiilor care nu vor fi antrenate în procesul de producție sau achiziții la preturi exagerate;
- asigurarea accesului publicului larg la informațiile privind rezultatele activității economico-financiare a entităților economice cu capital de stat etc.

2.3 Riscuri, asociate sectorului financiar

Tendențe și evoluții recente

Problemele din sectorul financiar pot genera costuri pentru bugetul de stat. Unele costuri posibile sunt directe: în cazul crizelor, guvernul poate injecta capital în băncile problematice sau proteja creditorii (deponenții) de pierderi pentru a preveni probleme financiare mai grave. Suplimentar, crizele financiare pot rezulta în costuri fiscale indirecte, deoarece reduc producția economică și, prin urmare, veniturile din impozite și taxe, determinarea acestora însă presupune estimări mult mai complexe.

În perioada de referință, în sectorul bancar a continuat tendința de creștere a activelor, depozitelor, capitalului, băncile fiind capabile să acopere riscurile ce rezultă din activitatea lor. De asemenea, băncile dispun de lichiditate și profitabilitate înaltă. Banca Națională a Moldovei (BNM) a continuat procesul de supraveghere prudentială a băncilor din Republica Moldova, urmărind respectarea cerințelor legale, în vederea prevenirii și limitării riscurilor specifice activității bancare. Totodată, începând cu martie 2020, ținând cont de efectele generate de pandemia COVID-19, în scopul menținerii stabilității sectorului bancar și al încurajării băncilor să concluzeze cu debitorii lor pentru asigurarea unor condiții optime de rambursare a creditelor, în conformitate cu atribuțiile conferite de lege, BNM a întreprins un șir de acțiuni ce au fost în vigoare până în iulie 2020.

Pe parcursul perioadei 2009-2016 au fost retrase licențele de desfășurare a activităților financiare la 5 bănci:

- 1) BC „Investprivatbank” S.A.
- 2) BC „Universalbank” S.A.
- 3) Banca de Economii S.A.
- 4) BC „BANCA SOCIALĂ” S.A.
- 5) B.C. „UNIBANK” S.A.

BC „Investprivatbank” S.A.

Licența băncii a fost retrasă la data de 19.06.2009, urmare a insolvabilității acesteia.

În cadrul procesului de lichidare BC „Investprivatbank” S.A. a contractat un împrumut de la Banca de Economii S.A. în valoare de 589,9 mil. lei. Ulterior, la 30.09.2011 (conform Legii nr.190/2011 privind unele măsuri suplimentare de asigurare a stabilității financiare, Ministerul Finanțelor a subrogat Banca de Economii S.A. în raporturile legate de creanța respectivă față de BC „Investprivatbank” S.A., prin emiterea de către Ministerul Finanțelor a obligațiunilor de stat și transmiterea acestora către Banca de Economii S.A. în scop de preluare a creanței Băncii de Economii S.A. față de BC „Investprivatbank” S.A. în valoare de 428,5 mil. lei. La 30.09.2020 soldul datoriei BC „Investprivatbank” S.A. față de Ministerul Finanțelor a constituit 356,1 mil. lei.

BC „Universalbank” S.A.

Licența băncii a fost retrasă la data de 15.02.2012, urmare a insolvabilității acesteia.

Banca nu a beneficiat de garanții sau injecții de capital.

Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A., BC „UNIBANK” S.A.

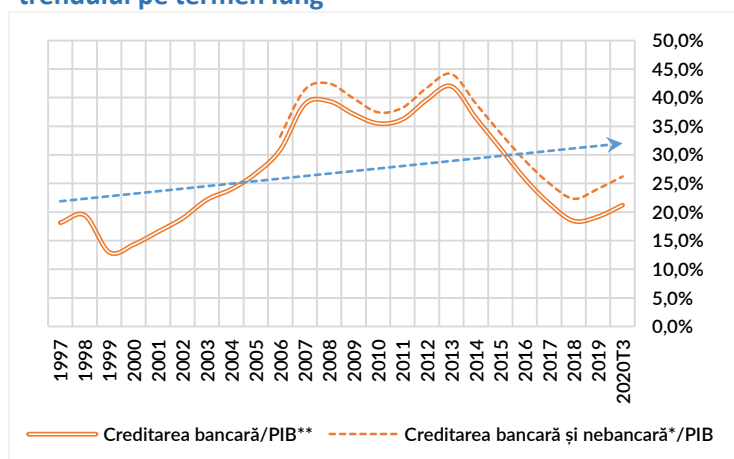
Licențele acestor trei bănci au fost retrase la data de 16.10.2016, urmare a insolvabilității lor.

Anterior retragerii licenței, în perioada noiembrie 2014 – octombrie 2015, BNM a acordat Băncii de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A. credite de urgență asigurate cu garanții de stat (prin Hotărârile de Guvern nr.938 din 13.11.2014 și nr.124 din 30.03.2015), în sumă totală de 14 121,7 mil. lei, după cum urmează:

- Banca de Economii S.A. – 9 273,2 mil. lei;
- BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 2 700,0 mil. lei;
- B.C. „UNIBANK” S.A. – 2 148,5 mil. lei.

În conformitate cu Legea nr.235/2016, Ministerul Finanțelor a subrogat Banca Națională a Moldovei în raporturile legate de creanța față de Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și BC „UNIBANK” S.A. prin emiterea obligațiunilor de stat în valoare egală cu creditele neachitate de către Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și BC „UNIBANK” S.A. Astfel, au fost emise obligațiuni de stat în valoare de 13 341,2 mil. lei, care au fost transmise în contul Băncii Naționale.

Graficul 13. Indicatorul credite-în-PIB este inferior trendului pe termen lung

*creditarea nebancale include soldul împrumuturilor acordate de organizațiile de creditare nebancale și asociațiile de economii și împrumut;
**PIB prognozat pentru anul 2020

Sursa: BNM, CNPF, BNS, MEI

La data de 30.09.2020 soldul datoriei celor 3 bănci față de Ministerul Finanțelor a constituit 11 604,8 mil. lei, după cum urmează:

- Banca de Economii S.A. – 7 828,0 mil. lei;
- BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 1 949,0 mil. lei;
- B.C. „UNIBANK” S.A. – 1 827,8 mil. lei.

În același timp, Banca Națională a aplicat unele prevederi ale Legii privind redresarea și rezoluția băncilor nr. 232/2016 în vederea asigurării unei activități sănătoase și prudente a băncii în perioada de soluționare a deficiențelor identificate.

Proгноze bugetare pe termen mediu

Având în vedere emisiunea obligațiunilor de stat în valoare de 13 341,2 mil. lei, pe termen de până la 25 de ani, care au fost transmise în contul Băncii Naționale a Moldovei în scopul executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat acordate în anii 2014-2015 pentru cele trei bănci, estimările privind plățile ce urmează a se efectua din bugetul de stat în contul deservirii obligațiunilor de stat respective (plata dobânzilor și a sumei principale) se situează sub 0,4% din PIB în perioada anilor 2020-2022.

Tabelul 11. Plățile MF pentru deservirea obligațiunilor de stat emise în scopul executării obligațiilor la garanțiile de stat acordate în anii 2014-2015*)

	2020 aprobat	2021 prognoza	2022 prognoza	2023 prognoza
- mil. lei	853,0	867,9	894,3	910,2
- % din PIB	0,4	0,4	0,4	0,3

*) conform graficului de emisiune și răscumpărare a obligațiunilor de stat

Evaluarea riscurilor viitoare

Experiența internațională sugerează că există o probabilitate mai mare de apariție a crizelor financiare după o perioadă în care împrumuturile totale din economie au crescut rapid. După anul 2013 evoluția creditării marchează dinamici inferioare în raport cu creșterea economiei. Suma totală a creditelor acordate de toate instituțiile financiare a descrescut considerabil în ultimii ani revenind pe un trend crescător doar în 2018. Raportul Credite în PIB la situația actuală este sub media pe ultimii 20 ani, ceea ce indică asupra lipsei unei creditări excesive în economie și asupra lipsei semnalelor de acumulare a riscurilor prociclice.

Expunerea maximală a statului față de sectorul bancar poate fi exprimată prin suma obligațiunilor totale a sectorului bancar (cu excepția capitalului) care la finele trimestrului III 2020 însumează 39,3% din PIB. Această cifră oferă un indiciu brut al pasivelor maxime posibile pe care guvernul ar putea fi solicitat să le asume într-un scenariu extrem de puțin probabil (cel mai rău caz). Cea mai semnificativă parte a obligațiunilor bancare reprezintă depozitele clienților care la finele trimestrului III 2020 au constituit 74,4 mld. lei, dintre care suma depozitelor garantate de Fondul de Garantare a depozitelor în sistemul bancar (FGDSB), în limita plafonului actual de 50 mii lei, reprezintă 15,7 mld. lei. Reieșind din resursele financiare ale FGDSB la situația 30.09.2020 (691,0 mil. lei) suma depozitelor garantate dar neacoperite de Fond constituie 15,1 mld. lei sau 7,3% din PIB.

Conform datelor raportate la situația din 30.09.2020, băncile dispun de capital și lichidități peste limitele reglementare și prezintă o reziliență solidă împotriva efectelor eventualei deteriorării calității creditelor și lipsuri temporare de lichiditate. Nivelul înalt al indicatorului ratei fondurilor proprii totale (media pe sector – 27,3%, limita reglementată pentru fiecare bancă $\geq 10\%$) reprezintă un nivel de capital confortabil, inclusiv pentru eventualele pierderi neașteptate. Lichiditatea curentă pe sector (Active lichide/Total active $\geq 20\%$) constituie 49,6%, astfel jumătate din activele sectorului bancar sunt concentrate în active lichide. La nivel agregat, activele lichide totale acoperă în totalitate soldul depozitelor persoanelor fizice – 102,1%.

Mai jos sunt prezentați principalii indicatori pentru aprecierea solidității financiare:

Tabelul 12. Indicatori de soliditate financiară

Indicatorul	30.09.2020	31.12.2019	Media 5 ani
Fonduri proprii, mil. lei	13 354,8	11 363,0	10 770,7
Rata fondurilor proprii totale ($\geq 10\%$), %	27,3	24,8	27,6
Rata creditelor neperformante, %	8,6	8,5	13,2
Lichiditatea curentă (Active lichide/Total active $\geq 20\%$), %	49,6	50,6	52,1
Soldul activelor lichide/Soldul depozitelor persoanelor fizice, %	102,1	100,6	83,5
Creditele sectorului financiar/PIB*, %	26,24	24,09	23,53

*PIB prognozat de Ministerul Economiei și Infrastructurii pentru anul 2020

Sursa: BNM, CNPF, BNS, MEI

De menționat că pe parcursul a 9 luni ale anului 2020 a fost marcată dinamică în creștere a creditelor neperformante, soldul total majorându-se cu 293,48 mil. lei sau 8,6 la sută. Concomitent, ponderea creditelor neperformante în total portofoliu de credite s-a menținut practic la același nivel comparativ cu finele anului 2019, datorită creșterii simultane a soldului total al creditelor acordate de bănci cu 7,8 la sută sau 3 129,5 mil. lei.

Măsuri de atenuare a riscurilor în contextul stării de urgență generate de COVID-19 pentru susținerea băncilor, populației și mediului de afaceri

Începând cu 17 martie 2020, odată cu instituirea stării de urgență în țară, Banca Națională a adoptat un șir de măsuri menite să atenueze impactul situației generate de epidemia de COVID-19 asupra sectorului bancar, populației și mediului de afaceri:

- BNM a oferit flexibilitate băncilor în abordarea agenților economici care au credite bancare - Comitetul executiv al BNM a aprobat o hotărâre care permite băncilor să amâne sau să modifice termenele de scadență a plăților și/sau sumele plăților scadente până pe 30 iunie 2020 la creditele acordate agenților economici. Modificarea termenelor menționate nu implica drept efect clasificarea în mod automat a creditelor respective într-o categorie mai dură decât cea existentă la data adoptării prezentei hotărâri. Decizia s-a referit la persoanele juridice cărora le-a fost afectată temporar situația financiară urmare stării de urgență și consecințelor economice generate de COVID-19. În context, băncile în continuare urmau să evalueze în mod prudent calitatea creditelor și să identifice orice situație de improbabilitate de plată a debitorilor. La fel, băncile urmau să asigure în continuare gestionarea eficientă și prudentă a tuturor riscurilor în vederea menținerii stabilității situației lor financiare.
- BNM a aprobat măsuri în susținerea persoanelor fizice consumatori de credite bancare pentru perioada de urgență - Comitetul executiv al BNM a emis, pe data de 17 martie 2020, o hotărâre prin care a permis băncilor gestiunea flexibilă a obligațiilor de plată a persoanelor fizice aflate în dificultate de plată pentru creditele contractate, în condițiile stării de urgență. Hotărârea a avut scopul să faciliteze acordarea de către bănci a unor înlesniri la plata pentru creditele existente ale persoanelor fizice, până pe 31 mai 2020. În același timp, decizia BNM determina necesitatea gestionării prudente de către bănci a tuturor riscurilor în vederea menținerii stabilității sectorului bancar și protejării deponenților.
- BNM a recomandat băncilor să se abțină de la plata dividendelor - Comitetul executiv al BNM a aprobat unanim, în ședință extraordinară, o hotărâre prin care a recomandat băncilor să se abțină de la distribuirea dividendelor către acționari și alte forme de distribuire a capitalului, cel puțin până la 30 septembrie 2020. Decizia a venit în contextul atenuării efectelor cauzate de pandemia COVID-19 pentru a menține băncile suficient de bine capitalizate și stabile. În aceeași ședință, au fost aprobate măsuri de relaxare a cerințelor amortizoarelor de capital. Astfel, BNM a permis băncilor să utilizeze temporar (până la o dată ce va fi comunicată ulterior) amortizorul de conservare a capitalului constituit anterior. Capitalul conservat poate fi utilizat pentru a absorbi eventualele înrăutățiri a calității portofoliului de credit și a sprijini finanțarea mediului de afaceri și a populației. În acest context, băncile sunt încurajate să continue să promoveze politici adecvate privind recunoașterea și acoperirea expunerilor neperformante și să efectueze o planificare solidă a capitalurilor și a lichidităților, precum și o gestiune robustă al riscurilor. Aceste măsuri sunt în concordanță cu bunele practici internaționale și sunt similare deciziilor promovate în ultima perioadă de majoritatea băncilor centrale din Uniunea Europeană și din regiune.

- BNM a ajustat instrumentele de politică monetară - Comitetul executiv al BNM a votat unanim, în cadrul ședinței extraordinare din 20.03.2020, diminuarea ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt cu 1,25 puncte procentuale, până la 3,25 la sută anual. La fel, au fost micșorate ratele de dobândă la creditele și depozitele overnight până la 6,25 la sută și, respectiv, 0,25 la sută anual. Totodată, a fost micșorată cu 2,5 p.p norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă și majorată cu 1,0 p.p. norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în valută liber convertibilă. Astfel, decizia BNM a venit să consolideze și mai mult nivelul de lichidități în sectorul bancar și să susțină mediul de afaceri pe fondul evoluțiilor recente din economia globală și cea națională.
- BNM a decis diminuarea ratei rezervelor obligatorii în lei până la 34 la sută - Comitetul executiv al BNM a adoptat, prin vot unanim, în cadrul ședinței extraordinare 03.04.2020, modificarea Hotărârii din 20 martie 2020 cu privire la nivelul ratelor dobânzilor BNM și la norma rezervelor obligatorii. Astfel, norma rezervelor obligatorii în lei moldovenești și în valută neconvertibilă pentru perioada de aplicare a acestora 16 aprilie – 15 mai 2020 a fost stabilită în mărime de 34,0 la sută din baza de calcul. Convocarea ședinței extraordinare a Comitetului executiv al BNM a fost condiționată de necesitatea aplicării unor măsuri de politică monetară capabile să atenueze parțial impactul efectelor generate de pandemia COVID-19 asupra economiei naționale. Decizia a vizat majorarea lichidităților disponibile pentru băncile licențiate, în vederea prevenirii riscului de lichiditate și consolidării stabilității sectorului bancar din Moldova. Urmare acestei decizii, lichiditățile disponibile în sectorul bancar urmau să crească cu circa 3.0 miliarde lei.

În vederea menținerii stabilității sectorului bancar autohton și asigurării dezvoltării acestuia, în perioada recentă au fost întreprinse un șir de măsuri. Acestea măsuri sunt menite, inclusiv, să reducă posibilele necesități de intervenție a Guvernului, și, respectiv, riscurile fiscale, asociate sectorului financiar. Astfel în perioada 2020 a fost marcat prin multiple modificări ale cadrului legislativ și normativ aferent sistemului financiar-bancar, printre care:

- A aprobat Regulamentul privind cerințele de acoperire a necesarului de lichiditate pentru bănci, care stabilește componența rezervei de lichiditate a băncilor și eligibilitatea activelor băncii ca acestea să fie considerate active lichide, metodologia de calcul a ieșirilor nete de lichidități, precum și menținerea de către bănci a nivelurilor adecvate ale rezervelor de lichiditate pentru a face față eventualelor dezechilibre dintre intrările și ieșirile de lichidități în situații de criză pe termen scurt. Regulamentul transpune cele mai bune practici de reglementare a piețelor financiar-bancare internaționale. De menționat că indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate va substitui indicatorul lichidității curente care, până la 01.01.2022, va fi monitorizat și raportat la BNM în paralel.
- A aprobat Regulamentul cu privire la modul de calcul și de plată a contribuțiilor la fondul de rezoluție bancară, cu scopul reglementării modului de calcul și de plată a contribuțiilor băncilor la fondul de rezoluție bancară, constituit în temeiul art.296 din Legea nr.232/2016 privind redresarea și rezoluția băncilor. Prevederile de bază ale proiectului se referă la mecanismele de finanțare ale fondului de rezoluție bancară, descrierea procesului de calcul și de plată a contribuțiilor și metodologia de calcul al contribuțiilor anuale.
- A aprobat Regulamentul privind externalizarea activităților și operațiunilor băncii, care contribuie la o mai bună administrare în domeniul externalizării și, implicit, a riscurilor asociat. Prin urmare, băncile vor aplica rigori mai înalte la evaluarea furnizorului, se vor adapta cerințelor la externalizarea în lanț și vor desfășura auditul extern doar la activitățile externalizate de importanță materială.

- A aprobat Regulamentul cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci, care conține cerințe ce se referă la conținutul minim al informației care necesită a fi publicată, periodicitatea, mijloacele și forma de publicare. Regulamentul prevede obligativitatea băncilor de a face publice informațiile referitoare cel puțin la cadrul de administrare a activității, fondurile proprii, cerințele de capital, lichiditate, expunerile la risc, amortizoarele de capital, alți indicatori-cheie, politicile interne, inclusiv politica de remunerare în măsura și condițiile prevăzute în actele normative emise în aplicarea legii menționate.
- A aprobat Regulamentul cu privire la tratamentul riscului de credit al contrapărții pentru bănci, care contribuie la menținerea unui nivel de fonduri proprii adecvat în raport cu nivelul riscului de credit al contrapărții asumat de către bănci în cazul instrumentelor financiare derivate și al tranzacțiilor cu termen lung de decontare.
- A aprobat Regulamentul cu privire la tratamentul riscului de ajustare a evaluării creditului pentru bănci, care introduce noi cerințe de capital care trebuie să fie constituite astfel încât să poată absorbi pierderile generate de riscul de ajustare a evaluării creditului. Astfel, regulamentul aprobat stabilește reguli privind calcularea cerințelor de fonduri proprii pentru riscul CVA pentru toate instrumentele financiare derivate extrabursiere.

Alinierea legislației bancare a Republicii Moldova la standardele internaționale prin perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de administrare a băncilor contribuie la promovarea unui sector bancar sigur și stabil, la creșterea transparenței, încrederii și atractivității sectorului bancar autohton pentru potențialii investitori și creditorii ai băncilor, precum și pentru clienți, inclusiv deponenți, de asemenea la dezvoltarea noilor produse și servicii financiare.

2.4 Garanțiile de stat emise și plățile ce ar putea fi efectuate de către Ministerul Finanțelor, în calitate de garant al Programului de stat „Prima Casă”

Programul de stat „Prima Casă” are drept scop facilitarea accesului persoanelor fizice la achiziția unei locuințe prin contractarea de credite garantate parțial de stat (50 la sută din soldul creditului acordat), în special pentru familii tinere. Implementarea Programului respectiv are loc prin intermediul Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii.

La situația din 30 septembrie 2020, soldul creditelor garantate acordate în cadrul Programului a constituit 1 183,1 mil. lei, în Legea bugetului de stat pentru anul 2020 (rectificat) fiind prevăzută limita soldul garanțiilor de stat interne în sumă de 2 500,0 mil. lei, iar pentru onorarea angajamentelor aferente executării garanțiilor de stat - 50,0 mil. lei.

Având în vedere soldul garanțiilor de stat ce ar putea fi emise pe termen mediu în cadrul Programului de stat „Prima casă”, estimările privind plățile ce urmează a se efectua din bugetul de stat în contul acestor garanții se situează sub 0,02% din PIB în perioada anilor 2021-2023. De menționat că, în luna septembrie 2020 a avut loc primul caz al activării garanției în cadrul Programului în sumă de 167,7 mii lei, care a fost executată în luna octombrie 2020, Pe termen mediu 2021-2023 riscurile de activare a garanțiilor de stat rămân reduse, ținând cont de capacitatea bună de plată a beneficiarilor în legătură cu condițiile avantajoase pe credite acordate anterior și programele de compensare oferite în cadrul Programului de stat „Prima Casă”.

Tabelul 13. Prognoza soldului garanțiilor de stat și a plăților contingente aferente

	2016	2017	2018	2019	2020 aprobat	2021 prognoză	2022 prognoză	2023 prognoză
Soldul garanțiilor de stat la sfârșit de perioadă¹⁷								
- mil. lei	0,0	0,0	258,3	928,6	2 500,0	2 000,0	2 000,0	2 000,0
- % din PIB	0,0	0,0	0,1	0,4	1,2	0,9	0,8	0,7
Plăți MF în calitate de garant pentru garanțiile de stat emise								
- mil. lei	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	50,0	50,0
- % din PIB	0,0	0,0	0,0	0,0	0,02	0,02	0,02	0,02

2.5 Riscuri, asociate parteneriatului public-privat (PPP)

Parteneriatul public-privat (PPP) reprezintă o formă de cooperare între autoritățile publice și mediul de afaceri ce se instituie în scopul contribuției la atragerea de investiții private pentru realizarea proiectelor de interes public. Cadrul normativ este reglementat prin Legea nr. 179-XVI din 10.07.2008 cu privire la parteneriatul public-privat.

La momentul actual, de către Agenția Proprietății Publice sunt monitorizate 45 de contracte PPP, dintre care 15 la nivel central și 30 la nivel local, din totalul cărora 9 contracte fiind suspendate, iar 10 reziliate.

Proiectele de parteneriat public-privat au fost inițiate în următoarele trei domenii:

- în domeniul ocrotirii sănătății sunt înregistrate 16 contracte PPP și concesiune;
- în domeniul construcțiilor fondului locativ pentru angajații din sectorul public sunt înregistrate 7 contracte de parteneriat public-privat și concesiune;
- în domeniul modernizării serviciilor publice sunt înregistrate 22 contracte de parteneriat public-privat și concesiune.

Tabelul 14. Contractele PPP pentru perioada 2011-2019 (la nivel central și local) și domeniile de activitate la situația din 30.09.2020*

Domeniile	Total general	Total		Active		Suspendate		Reziliate	
		Central	Local	Central	Local	Central	Local	Central	Local
1.Ocrotirea sănătății	16	4	12	3	4	1	3		5
2.Construcțiile fondului locativ pentru angajații din sectorul public	7	5	2	4			1	1	1
3.Modernizarea serviciilor publice	22	6	16	5	10	1	3		3
Total	45	15	30	12	14	2	7	1	9

*sursa: Agenția Proprietății Publice

¹⁷ cu excepția garanțiilor de stat emise în anii 2014-2015 pentru asigurarea stabilității sistemului financiar național, care au fost convertite în anul 2016 în datorie de stat

Valoarea totală planificată a investițiilor conform contractelor PPP, a însumat 354,5 mil. EUR la nivel central și 11,6 mil. EUR la nivel local, ceea ce reprezintă 3,8% din PIB (2019). Parteneriatul privat a efectuat investiții în sumă totală de 116,4 mil. EUR și respectiv 9,2 mil. EUR, care prezintă o pondere de aproximativ 1,0 % din PIB în 2019. Totodată, două treimi din această sumă revine pentru modernizarea aeroportului Chișinău, care reprezintă un tip de concesiune. În prezent, există un singur parteneriat în sens mai restrâns, care poate necesita cheltuieli guvernamentale regulate: noua arenă națională din Chișinău.

Din totalitatea proiectelor PPP ce activează la nivel central, doar în cadrul unuia au fost efectuate plăți directe din bugetul de stat - pentru Arena polivalentă de interes național. Statul a contribuit la capitalul social S.R.L. „Arena Națională” în anii 2018-2020 cu aport în mărime de 273,3 mil. lei, alocate prin plăți directe. În cadrul celorlalte proiecte, deși plăți directe în buget nu sunt prevăzute, riscurile fiscale se pot materializa în cazuri de reziliere a contractelor și achitării unor despăgubiri sau rambursării investițiilor efectuate la momentul rezilierii contractului.

Mai jos sunt descrise unele parteneriate publice-private de interes național și situația actuală a acestora.

Parteneriat public-privat „Proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 250 din 21.03.2018, care are ca obiectiv proiectarea, construcția, dotarea tehnică și darea în exploatare a arenei polivalente de interes național. Contract semnat între Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, S.R.L. „Arena Națională”, Summa Turizm Yatirimciligi Anonim Şirketi și S.R.L. „Sam Investment Company”, la 24.08.2018, pe un termen de 12 ani, cu o valoare a investițiilor de 43 mil. EUR.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 529/2019 cu privire la transmiterea părții sociale a unei societăți comerciale, la modificarea și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului, Agenției Proprietății Publice i-a fost atribuită calitatea de asociat unic al S.R.L. „Arena Națională”.

În anul 2018 au fost efectuate investiții în valoare de 8,5 mil. EUR fiind executate lucrări de proiectare și de construcție-montaj. Totodată, lucrările de construcție la obiectivul „Chișinău Arena” sunt executate în proporție de 99%, fiind demarate lucrări de proiectare și finalizare, conectarea obiectului la rețeaua de energie electrică și gaze naturale și au fost trasate conceptele de conectare la rețelele de drumuri.

În baza Hotărârii Guvernului nr. 276/2019 cu privire la aprobarea proiectului Acordului adițional la contractul de parteneriat public-privat pentru proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național, în Legea bugetului de stat pentru anul 2020 nr. 172/2019 au fost prevăzute alocații din bugetul de stat în sumă de până la 71.306,2 mii lei pentru majorarea capitalului social al Societății cu Răspundere Limitată „Arena Națională”.

În acest sens, conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 467/2020 cu privire la alocarea mijloacelor financiare S.R.L. „Arena Națională”, au fost transferate mijloace financiare în sumă de 71.306,2 mii lei către SRL „Arena Națională”, conform prevederilor acordului adițional. Ținem să menționăm, că Acordul adițional încheiat în scopul ajustării prevederilor Contractului de bază la circumstanțele apărute pe parcursul executării lucrărilor până la moment n-a fost semnat.

Din motivul nesemnării acordurilor adiționale la contractul respectiv, partenerul privat a sistat investițiile și toate lucrările necesare în vederea implementării proiectului și nu a prezentat informații privind lucrările și investițiile efectuate.

Parteneriat public-privat „Concesionarea activelor aflate în gestiunea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” și a terenului aferent acestora”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 438 din 19.06.2012, care are ca obiectiv modernizarea serviciilor aeroportuare. Contract semnat între Agenția Proprietății Publice și S.R.L. „Avia Invest”, la 30.08.2013, pe un termen de 49 de ani, cu o valoare a investiției de 244,2 mil. EUR. Din cele 160,3 mil. EUR planificate cumulativ până la

data de 31.12.2019, concesionarul a efectuat investiții în sumă de 94,1 mil. EUR. Partenerul privat are obligațiunea de a achita anual în bugetul de stat, redevența în mărime de 1% din suma venitului din vânzări ale întreprinderii începând cu 30 august 2018, în anul 2019 fiind achitată redevența în suma de 9 038,6 mii lei pentru folosirea activelor aeroportului.

În cadrul proiectului au fost efectuate lucrări de reabilitare și extindere a terminalului, modernizarea pistei și iluminarea aerodromului, a fost construită și amenajată parcare auto multietajată cu o capacitate de aproximativ 800 locuri de parcare, precum și sisteme energetice. Totodată, în perioada 2013-2017 Concesionarul nu a atins plafonul stabilit pentru unele din direcții investiționale. În consecință, la recomandarea organelor competente, la data de 10.09.2019 Agenția Proprietății Publice a înaintat la Judecătoria Chișinău cererea de chemare în judecată în contradictoriu cu S.R.L. „Avia Invest”, intervenienți accesorii Guvernului Republicii Moldova, Ministerul Justiției și Ministerul Economiei și Infrastructurii, solicitând recunoașterea nulității Contractului nr. 4/03 din 30.08.2013 de concesiune a activelor aflate în gestiunea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” și a terenului aferent acestora, restituirea activelor și terenului aferent. Ulterior, contractul a fost rezolvit prin declarația de rezoluțiune a contractului de concesiune din 8 iulie 2020.

Parteneriat public-privat „Modernizarea și eficientizarea activității Î.S. „Gările și Stațiile Auto”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.898 din 12.09.2018, care are ca obiectiv modernizarea și eficientizarea activității filialelor Î.S. „Gările și Stațiile Auto” prin dezvoltarea unei afaceri fezabile, generatoare de profit, cu stabilirea unor condiții riguroase de activitate în concordanță cu prevederile legale. Contract semnat între Agenția Proprietății Publice și S.R.L. „Gările Auto Moderne”, la 17.12.2018 pe un termen de 25 de ani, cu o valoare a investițiilor de 200 471 mii lei.

Partenerul privat în termen de 3 ani de la data semnării contractului urmează să finalizeze lucrările de modernizare a infrastructurii și activității celor 30 de filiale ale gărilor și stațiilor auto. Beneficiile directe ale partenerului public vor constitui valoarea medie a profitului net obținut de Î.S. „Gările și Stațiile Auto” ca rezultat al activității pentru ultimii 3 ani de până la semnarea contractului, ceea ce reprezintă 4 975 000 lei, cu o creștere anuală de 5%.

Investițiile efectuate pentru modernizarea și eficientizarea activității gărilor și stațiilor auto sînt asigurate de partenerul privat și, la încetarea contractului de parteneriat public-privat, se transmit în proprietatea partenerului public. Rambursarea investiției partenerului privat se va efectua din contul profitului net obținut ca rezultat al prestării serviciilor de autogară.

În perioada anului 2019, potrivit informațiilor furnizate de către S.R.L. „Gările Auto Moderne”, pentru îndeplinirea obiectivului trasat la momentul semnării contractului de PPP, partenerul privat a efectuat investiții în valoare de 37,5 mil.lei din cele 43,9 mil.lei planificate. Sursa de finanțare a investițiilor efectuate sunt împrumuturile fără dobîndă acordate S.R.L. „Gările Auto Moderne” de către fondatori.

La compartimentul „Modernizarea sistemului informational/soft” au fost efectuate investiții în sumă de 2,2 mil.lei din cele 8,8 mil.lei planificate, adică mai puțin cu 6,6 mil.lei. În consecință, partenerul privat a înaintat partenerului public un demers prin care solicită examinarea reevalonării investițiilor preconizate pentru perioada 2020-2021, unde Membrii Comisiei de monitorizare au decis suspendarea examinării chestiunii date până la apariția unor noi circumstanțe.

Pentru anul 2019, Partenerul privat, SRL „Gările Auto Moderne” a achitat redevența către bugetul de stat în sumă de 5 223,7 mii lei.

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
la nivel central							
1	PPP „Servicii de Radiologie și Diagnostic Imagistic”	renovarea și/sau construirea, echiparea, finanțarea și operarea Serviciului de radiologie și diagnosticare imagistică	Ministerul Sănătății (IMSP Spitalul Clinic Republican) / S.R.L. „Centrul Medical Magnific” și SRL „Euromed Diagnostic”	12 ani		121,0 mil.lei (a.2012-2019)	3,5 mil.lei (Redevența 5% a.2013-2015)
2	PPP ”Concesionarea activelor aflate în gestiunea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” și a terenului aferent acestora”	modernizarea serviciilor aeroportuare	Agenția Proprietății Publice / S.R.L. „Avia Invest”	49 ani	244,2 mil.EUR	94,1 mil.EUR În perioada 2013-2017 Concesionarul nu a atins plafonul stabilit pentru unele din direcțiile investiționale	S-a solicitat recunoașterea nulității Contractului nr.4/03 din 30.08.2013 de concesiune prin restituirea activelor și terenului aferent. Ulterior, contractul a fost rezolvit prin declarația de rezoluțiune a contractului de concesiune din 8 iulie 2020. Pentru anul 2019 partenerul privat a achitat redevența în valoare de 9038,6 mii lei.

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
3	PPP „Construcția de locuințe și obiective de menire social-culturală pentru colaboratorii Ministerului Apărării și ai Armatei Naționale”	construcția de locuințe de serviciu pe terenul cu suprafața de 1,2434 ha, mun. Chișinău, str. V. Lupu nr.61/1.	Ministerul Apărării / S.R.L. „Altșconstruct”	4 ani	210,0 mil.lei	Contract finalizat	
4	Contract pentru realizarea unui parteneriat public-privat privind serviciile de dializă	modernizare a serviciului de dializă convențională și hemofiltrare	Ministerul Sănătății (IMSP Spitalul Clinic Republican) / „BB-Hamodialyse Handels-gesellschaft MBH” Germania	25 ani		52,9 mil.lei (a.2014-2019)	8,1 mil.lei (Redevența 5% a.2015-2019); 9,2 mil.lei (locațiunea spațiului a.2016-2019)
5	Contract pentru realizarea unui parteneriat public-privat privind serviciile de dializă	dotarea cu dispozitive medicale performante de ultimă generație, conform standardelor Uniunii Europene	Ministerul Sănătății (IMSP Centrul Național Științifico- Practic de Medicină Urgentă) / „BB-Hamodialyse Handels-gesellschaft MBH” Germania	25 ani		61,8 mil.lei	3,1 mil.lei (Redevența a.2018-2019); 1,7 mil.lei (locațiunea spațiului a.2018-2019)
6	PPP „Construcția de locuințe și obiective de menire social-culturală din strada Sprîncenoaia nr. 1 și nr. 5, mun. Chișinău”	finalizarea lucrărilor de construcție pentru Blocul de cămine al Universității AȘM și construcția Cartierului locativ pe terenul cu suprafața de 3,123 ha, situat în mun. Chișinău str. Sprîncenoaia nr.1 și nr.5	Academia de Științe a Moldovei / S.R.L. „Basconlux”	5,6 ani	29,8 mil.lei	Sunt la etapă finală lucrările de finalizare a celorlalte 5 blocuri locative	

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
7	PPP „Construcția de locuințe și obiective social-culturală pe terenul din strada N. Testișteanu, nr.3, mun. Chișinău”	construcția de locuințe și obiective de menire social culturală	Ministerul Apărării / S.R.L. „Energotehcomplet”	49 de luni		335 de apartamente cu suprafața totală de 14 511,4 m2 , finalizate la cheie și date în exploatare – Contract finalizat	
8	PPP sub formă de concesiune,, Construcția unui complex locativ cu locuințe de serviciu și a unei săli de sport la parter”	lucrări de proiectare, construcție și recepție finală a complexului locativ, care include apartamente de serviciu și o sală de sport la parter (inclusiv ospătărie 25 și spații hoteliere) pe terenul cu suprafața de 0,4731 ha, din mun. Chișinău, str. Gh. Asachi 69/2	Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI / S.R.L. „Promilton”	390 zile lucrătoare de la primirea autorizației de construcție	145,3 mil.lei (a.2018)	2,9 mil.lei - valoarea a 7 apartamente recepționate cu suprafața totală de 293 m2 (a.2018)	
9	PPP ”Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale din sectorul loteriilor și pariurilor la competiții/evenimente sportive, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice”	modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și knowhow	Agenția Proprietății Publice / NGM SPC Limited și S.R.L. „NGM Company”	15 ani	cca. 6,0 mil.EUR		10,3 mil.lei - 75% din total venituri al sectorului loteriilor și 28,4 mil.lei - 90% din total venituri al sectorului pariurilor la competiții/evenimente sportive (a.2018-2019)

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
10	PPP "Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale a Moldovei din sectorul automatelor de joc cu câștiguri bănești, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice"	modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și know-how	Agenția Proprietății Publice / Novo Gaming M Technologies GmbH și S.R.L. „Novo Investment MLD”	15 ani	cca. 32,0 mil.EUR		2,7 mil.lei – 51% din totalul venitului brut al jocurilor de noroc (a.2018)
11	PPP „Proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național”	obiectiv proiectarea, construcția, dotarea tehnică și darea în exploatare a arenei polivalente de interes național	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării / S.R.L. „Arena Națională”, Summa Turizm Yatirimciligi Anonim Şirketi și S.R.L. „Sam Investment Company”	12 ani	43,0 mil.EUR	8,5 mil.EUR (a.2018)	Lucrările de construcție sunt executate în proporție de 99%
12	PPP „Privind modernizare și eficientizare activității Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto	modernizarea și eficientizarea activității filialelor Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto” prin dezvoltarea unei afaceri fezabile, generatoare de profit, cu stabilirea unor condiții riguroase de activitate în concordanță cu prevederile legale	Agenția Proprietății Publice / S.R.L. „Gărilor Auto Moderne”	25 ani	200,5 mil.lei	37,4 mil.lei (a.2019)	4,97 mil.lei - ca rezultat al activității pentru ultimii 3 ani de până la semnarea contractului (cu o creștere anuală de 5%). Pentru anul 2019, Partenerul privat a achitat redevența către bugetul de stat în sumă de 5,2 mil. lei.
Total (mil.euro)					354,5	116,4	3,1 redevența/ 0,5 locațiunea
Total (mil.lei)							57,6 redevența/ 10,9 locațiunea

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
la nivel local							
1	PPP „Centrul de tomografie computerizată” în cadrul IMSP Spitalul raional Orhei”	crearea unui centru de tomografie computerizată de înaltă performanță	Consiliul raional Orhei și IMSP Spitalul raional Orhei / S.R.L. „Euroclinic”	25 ani		7,9 mil.lei (a.2012-2019)	0,4 mil.lei (locațiunea spațiului a.2012-2019)
2	PPP „Cabinetul ultrasonografic din cadrul IMSP Centrul Medicilor de Familie Anenii Noi”	crearea unui cabinet de USG de înaltă performanță	IMSP Centrul Medicilor de Familie Anenii Noi / S.R.L. „Lenmed”	25 ani	0,3 mil.lei	0,4 mil.lei (a.2013-2018)	19 757 lei (locațiunea spațiului a.2013-2019)
3	PPP sub formă de concesiune „Modernizarea și reutilizarea tehnică a instalațiilor de epurare din mun. Bălți”	asigurarea populației cu servicii publice calitative de evacuare și epurare a apelor reziduale în mun. Bălți	Primăria mun. Bălți / S.R.L. „Glorin Inginering”	49 ani	minim 85,2 mil.lei	8,4 mil.lei (a.2014-2019)	4,4 mil.lei (Redevența a.2013-2019), acumulînd datorii la plata redevenței și penalități în sumă de 3,1 mil.lei
4	PPP sub formă de concesiune „Servicii de producere a combustibilului pe bază de biomasă în raionul Telenești”	producerea combustibilului și asigurarea populației și instituțiilor cu biocombustibil	Consiliul raional Telenești / SC S.R.L. „Alvisido Impex”	20 ani	0,4 mil.lei	0,4 mil.lei	118 800 lei (Contravaloarea redevenței – livrat biocombustibil a.2015-2018)

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
5	PPP sub formă de concesiune „Serviciul de laborator în cadrul IMSP Spitalul Clinic municipal Bălți”	renovarea, dotarea și operarea serviciului de laborator în cadrul IMSP Spitalul Clinic municipal Bălți	Primăria mun. Bălți / SC S.R.L. „Imunotehnomed”	20 ani	23,9 mil.lei	25,7 mil.lei (a.2014-2018)	1,0 mil.lei (Redevență 6% a.2014-2018)
6	PPP „Dezvoltarea infrastructurii termoeenergetice pe biomasă în raionul Leova”	asigurarea cu termoeenergie a instituțiilor publice din raza raionului Leova	Consiliul raional Leova / S.R.L. „Green Farm”	11 ani și 7 luni	12,0 mil.lei	A asigurat funcționarea a 19 centrale termice pe biomasă	
7	PPP „Centru de tomografie computerizată în cadrul IMSP Spitalul raional Ungheni”	prestarea serviciului de diagnosticare imagistică	Consiliul raional Ungheni (IMSP Spitalul Raional Ungheni) / S.R.L. „Euroclinic”	25 ani		7,9 mil.lei (a.2015-2018)	66 073 lei (locațiunea spațiului a.2016-2019)
8	PPP sub formă de concesiune „Reconstrucția complexului sportiv „Constructorul” situat pe str. Victoriei, 94A, pentru funcționarea clubului sportiv”	reconstrucția complexului sportiv „Constructorul”	Primăria municipiului Bălți / AO „Academia de tenis de masă din Bălți”	49 ani	2,6 mil.lei	1,0 mil.lei (a.2015-2019)	
9	PPP sub formă de concesiune „Dezvoltare a infrastructurii termoeenergetice pe biomasă în raionul Călărași”	înființarea unui atelier de producere a brichetelor din deșeuri agricole, gestionarea optimă a utilajului și producerea biocombustibilului de calitate	Consiliul raional Călărași / S.R.L. „VIGI”	12 ani	0,5 mil.lei	A produs 187 tone de brichetă (a.2017-2019)	80 000 lei (Redevența a.2017-2019), urmînd să mai achite încă 154 518 lei pentru perioada 2018-2019

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
10	PPP „Prestarea serviciilor de furnizare a energiei termice din biomasă prin dezvoltarea infrastructurii termoeenergetice pe biomasă din raionul Ungheni”	asigurarea cu termoeenergie a instituțiilor publice din raza raionului prin prestarea serviciilor de livrare a agentului termic pe bază de biomasă	Consiliul raional Ungheni / S.R.L. „Green Energo”	10 ani	3,2 mil.lei	1,9 mil.lei (a.2017)	
11	PPP sub formă de concesiune „Reabilitarea și reluarea activității Complexului școlar din mun. Chișinău, str. Constantin Stamatî, 10”	reconstrucția capitală a complexului școlar din str. C. Stamatî, 10 și a complexului preșcolar din str. N. Costin, 63	Primăria municipiului Chișinău / S.R.L. „Guzun V.E.”	50 ani	85,9 mil.lei	116,4 mil.lei	
12	PPP „Prestarea serviciilor de furnizare a energiei termice din biomasă prin dezvoltarea infrastructurii termoeenergetice pe biomasă din raionul Nisporeni”	asigurarea cu termoeenergie a instituțiilor publice din raza raionului prin prestarea serviciilor de livrare a agentului termic pe bază de biomasă	Consiliul raional Nisporeni / S.R.L. „Green Energo”	10 ani	2,4 mil.lei	Efectuarea lucrărilor de reabilitare la 2 cazangerii existente și construirea a 4 cazangerii noi	
13	Contract de concesiune a serviciilor de reciclare a deșeurilor de masă plastică în raionul Călărași	transmiterea de către partenerul public partenerului privat utilajul de reciclare a deșeurilor de masă plastică în scopul amenajării unui atelier de producere a granulelor din plastic	Consiliul raional Călărași / S.R.L. „Maria Scurtu”	10 ani	1,0 mil.lei	Executare lucrări de instalare, montare și testare a utilajului	8 000 lei (Redevența a.2018-2019)

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
14	PPP „Reconstrucția terenurilor sportive ale Liceului Internat Municipal cu Profil Sportiv”	reabilitarea și amenajarea terenului aferent al Liceului Internat Municipal cu Profil Sportiv	Primăria municipiului Chișinău / S.R.L. „PRO Soccer Group”	49 ani	14,0 mil.lei	14,0 mil.lei (a.2018)	
Total (mil.euro)					11.6	9,2	0,3 redevența/ 0,03 locațiunea
Total (mil.lei)							5,6 redevența/ 0,7 locațiunea

Sursa: Agenția Proprietății Publice http://www.app.gov.md/storage/upload/administration/reports/62/Raport_APP_2019.pdf

2.6 Alte riscuri

Fondurile de urgență ale Guvernului

În conformitate cu prevederile art. 36 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar fiscale nr.181/2014, prin legea bugetară anuală în cadrul bugetului de stat au fost create **Fondul de rezerva și Fondul de intervenție ale Guvernului**. Administrarea acestora are loc în baza hotărârii pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea fondurilor de urgență ale Guvernului nr. 862/2015, intrată în vigoare la începutul anului 2016. Existența unor astfel de alocații oferă Guvernului posibilitatea să răspundă prompt la anumite necesități de finanțare în situații imprevizibile și excepționale, care survin pe parcursul anului bugetar.

Executarea **fondului de rezervă** în perioada anilor 2016-2017 a fost la nivel de 63-87% din suma mijloacelor financiare aprobate inițial, atingând 145% în anul 2018, pentru acoperirea necesităților financiare suplimentare intervenind prin majorarea alocațiilor la rectificările bugetului.

Mijloacele financiare destinate fondului de rezervă în anul 2019 au fost executate la nivel de 45,3% din suma aprobată inițial și de 3 ori mai puțin comparativ cu anul 2018. Mai mult de 70,0% din suma finanțată în anul 2019 au beneficiat autoritățile publice locale, din care 95,5% au fost pentru despăgubirii sinistratilor, care au avut de suferit în urma prăbușirii blocului locativ din orașul Otaci.

În raport cu anul 2019, pentru executarea mijloacelor fondului de rezervă, în anul 2020 sunt prevăzute alocații de 2 ori mai mult față de aprobat inițial. Unul din principalii factori al majorării alocațiilor în anul 2020 este controlul și prevenirea răspândirii infecției cu COVID-19 pentru care sau repartizat circa 54% din prevederile fondului, întru procurarea echipamentelor de protecție (ecrane, respiratoare, etc.).

Valorificarea mijloacelor financiare din **fondul de intervenție** în primul an de la punerea în aplicare a acestuia a fost la un nivel scăzut (12,5%), revenind în anul 2017 la nivel de 204% pentru care a fost necesară precizarea alocațiilor aprobate inițial. Executarea acestor mijloace în anul 2018 a constituit 72% și au fost utilizate pentru lichidarea consecințelor calamităților naturale (ploi torențiale, ninsori abundente, secete, vânt puternic) și situațiilor excepționale (incendii), beneficiari fiind atât autoritățile publice centrale (70%), cât și autoritățile publice locale (30%).

Un nivel înalt de 99% din punct de vedere a utilizării mijloacelor din fondul de intervenție a fost înregistrat în anul 2019 din alocațiile aprobate inițial, iar din acestea 86% au fost finanțate pentru lichidarea consecințelor calamităților naturale (ploi torențiale cu grindină și vânt puternic) care au avut loc pe teritoriul țării.

Modificări esențiale a suferit mijloacele fondul de intervenție în anul 2020 fiind majorate de circa 6 ori față de nivelul aprobat inițial, condiționate de calamitățile naturale și situația pandemiei COVID-19. Printre direcțiile prioritare pentru care au fost repartizate și utilizate mijloacele fondului 45% reprezintă suplinirea alocațiilor Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, în vederea acordării compensațiilor pentru diminuarea consecințelor calamităților naturale asupra recoltei anului 2020 și circa 41% acordarea indemnizațiilor unice angajaților infectați cu COVID-19 din sistemul medical și a angajaților infectați în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, în mărime de 16,0 mii lei.

Documente executorii

Pînă în anul 2016 plățile efectuate în baza documentelor executorii erau reglementate în conformitate cu prevederile art. 36¹ din Legea nr. 847-XIII/1996, și anume, achitarea sumelor

conform documentelor executorii se efectua indiferent dacă erau sau nu aprobate alocații în acest scop. Începînd cu anul 2016 plățile aferente documentelor executorii (cu executare silită și benevolă) se planifică în buget, iar executarea acestora este la nivel de 93% față de planul precizat, cu toate că, raportate la bugetul aprobat acestea atestă o subestimare permanentă a acestor cheltuieli.

Achitarea plăților aferente documentelor executorii în anul 2019 practic este efectuată la nivelul anilor precedenți constituind 92% față de mijloacele prevăzute și cu 29% mai mult față aprobate inițial. Subestimarea acestor plăți este evidentă și în anul 2020 fiind precizate pe parcursul anului mijloace de 4 ori mai mult decât alocațiile aprobate, iar din mijloacele prevăzute anual 74% sunt preconizate pentru documentele executorii pentru cazul Gemeni.

Deși sumele planificate în buget pentru fondurile de urgență și executarea documentelor executorii sunt de cele mai dese ori suficiente, totuși există cazuri când se atestă o insuficiență de resurse în scopurile menționate. De regulă, în astfel de cazuri se recurge la majorarea alocațiilor prevăzute la o rectificare bugetară. Totuși, o analiză a utilizării mijloacelor din aceste fonduri, în special repetitivitatea acestora, impune necesitatea de a prevedea astfel de cheltuieli în bugetele autorităților bugetare, responsabile de soluționarea problemelor care apar pe parcursul anului fără a recurge la direcționarea resurselor financiare suplimentare.